

Lucafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

SPIRITUL CREATOR

despre tot ceea ce reprezintă acest an la scara celui de-al optulea cincinal pe care îl parcurgem ne-a vorbit deseori secretarul general al partidului, t o v a r ă ș u l Nicolae Ceaușescu. Cuvîntarea pe care a rostit-o la recenta plenară a C.C. al P.C.R. pune în valoare dimensiuni prin care un deziderat de fond al întregii noastre dezvoltări — acela al unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile și sectoarele de activitate — prinde un tot mai pronunțat contur și ne ilustrează în continuarea unor eforturi de maximă importanță și eficiență. Programele adoptate de cel de-al XIII-lea Congres al partidului sînt în plină materializare și alcătuiesc frontul de gîndire și acțiune al întregii națiuni. De calitatea desfășurării acestora depinde viitorul apropiat ca și imaginea țării în plan economic și social a perspectivei sfîrșitului de mileniu. Pe segmentul fiecărui an se înscriu astfel obiective și investiții care fac din actuala etapă o treaptă hotărîtoare pentru ascensiunea noastră neîntreruptă pe calea progresului și civilizației. Semnificative în această privință rîmîn orientările și direcțiile formulate de secretarul general al partidului, această cuprindere în sfera unei maxime eficiențe a tuturor eforturilor care privesc organizarea și desfășurarea activității, conducerea acesteia, pregătirea profesională în consens cu cele mai înaintate cuceriri ale științei și tehnicii contemporane, ale revoluției care are loc în acest domeniu.

Această pregătire — calificarea neîntreruptă — reprezintă de fapt unul dintre atribuțiile esențiale ale spiritului revoluționar, creator, un factor puternic de constituire politică și profesională care propulsează mersul mai departe al societății și este în măsură să apropie tot mai mult viitorul pe care ni-l prefigurăm și pentru edificarea căreia se străbate una dintre cele mai vaste și mai lămuritoare epoci. Starea de fapt a

muncii și creației, mobilitatea tuturor energilor, a tuturor capacităților de inițiativă și acțiune primesc, prin demersurile secretarului general al partidului, clarificări și impulsuri înnoitoare care ridică neîncetat gradul de competență și sporesc în substanță rezultatele muncii, zestia fauritorilor de bunuri materiale și spirituale ale țării, ale poporului. În această perspectivă se înscrie și recenta vizitare pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a rostit-o în cadrul consfățuirii de lucru pe probleme economice de la C.C. al P.C.R. Accentul cade în esență pe modul de a conduce și organiza întreaga activitate, pe concepția în vizuirea căreia se cere o nouă calitate a muncii și vieții. „Modernizarea, programele pe care le-am adoptat — sublinia secretarul general al partidului — și care trebuie să ducă la creșterea eficienței, cu tot ceea ce prevăd acestea, presupun o schimbare completă a concepției, a felului de gîndire, de organizare a întregii activități”.

Pregătirea și perfecționarea pregătirii profesionale reprezintă o componentă esențială a întregului program de înaintare complexă, multilaterală, pe calea progresului și civilizației, o componentă în baza necesității a căreia s-a conceput forma modalităților de acces larg, tot mai profund, la valorile științifice, ale culturii, fapt cu precădere important pentru însuși condiția prezentului și viitorului țării. **Avem nevoie de oameni care să lupte și să soluționeze la timp problemele, sublinia secretarul general al partidului, și în această viziune se face evidentă însăși concepția după care înfăptuirea sarcinilor economice și sociale urmează o hotărîtoare linie de boltă a competenței, a eficienței, a calității sub egida căreia se înscrie cel de-al optulea cincinal. Este o concepție care privește și cultura, orizontul de conștiințe, nivelul tot mai ridicat al gîndirii și acțiunii umane.**

Lucafărul

Ion Vlasiu: HORIA (detaliu al monumentului de la Cluj-Napoca)

● In acest număr: ● Cronică literară de M. Ungheanu și Artur Silvestri ● Poeme de Mircea Micu ● Nicolae Velea ● „Ultima” ● Poezii, cîntec ● Campăna de G. Albou ● Confabule de Iulian Neacșu ● Sport de Fănuș Neagu

Temperatura anotimpurilor

eroii lui Ion Lăncrănjan din ultimul roman — „Toamnă fierbinte”. Editura Militară, 1986 — sînt doi țărani cooperatori din Uiejea, tovarășii de muncă în sectorul zootehnic. Plecați într-o toamnă la munte pentru a aduce „jos” o „comoră de taur”, urmînd apoi să-și continue munca lor obișnuită. Cei doi pleacă dar nu mai ajung niciodată în câmpul drumului. Asta fiindcă toamna în care ei caută să ducă la bun sfîrșit sarcina aceea a lor nu este una obișnuită, ci cu totul ieșită din comun, sărită din sirul celorlalte, plină de lumină și de frumusețe „...toamnă de pomină, cum nu mai fusese alta de cînd sînt cînd, de ne vremea lui Butebistu... ori poate de dincoace, de pe vremea lui Gelu sau a lui Iancu...”. Ieșită din comun este toamna, ieșită din comun sînt frumusețile muntelui pe care se pregătesc cei doi să-și aștie și din această pricină propria lor spiritualitate sare și ea din matica obișnuită, nici ei nu mai pot ramine ce sînt, ies și ei din rînduri, din sirul evenimentelor obișnuite, din timpul real, pentru a trece în cel istoric. Și, în această trecere, încețază să mai fie ceea ce sînt în mod esențial, adică doi cooperatori din Uiejea, căpătî o altă umanitate, cu alte fîcări și întesături pentru ni și pentru ei. Unul — Ion — este român, celălalt — Gyuri — este ungur; unul este supraviețuitorul, „ieșitul de sub pămînt”, singurul capabil să depună mărturie asupra crimei comise, căci călăul lui de atunci a fost chiar tovarășul lui de drum, cu care trebuie să ducă la bun sfîrșit sarcina primită, unul este supraviețuitorul ultimului exces al „nedreptății milenare”, iar celălalt reprezentantul accidental dar autentic al acestor drepturi artificiale milenare.

Desigur, nici unul din eroii nu-și alesese rolul, avusese grijă istoria să li se impună, dar le lucasera cu o autenticitate pe care numai viața este în stare să o asigure; lor le revenise sarcina inerentă de a reface, într-un alt moment, aceeași dramă care se repetă din nou și din nou, de cînd la rînd, și încă în condiții atît de inegale, de călău și de victimă. Iar acum, după scurțarea anilor, tot lor le căzupe de cap pacostea de a clarifica într-un fel, și dină la capăt, ceea ce mai rămînea de clarificat. În noul timp în care

se confundă eroii în cel istoric, conflictul devine inevitabil și el izbucnește cu o forță pustitoare, în toată sălbăciea lui, necrutător și nevrednic de moarte. În decurul acestei toamne de pomină, eroii sînt parcă condamnați, fără putință de auel, să ducă pînă la capăt nefericita lor infruntare, așa cum, alădată, păstoriți „Miorlei” își urmaseră și ei drumul trasat de destin. Conștient de faptul că nu mai poate ocoli nevrozic, odată apucat de drumul istoriei, unul din eroii va izbucni disperat: „...Dumnezeu, Dumnezeu sau zeli acela de demult, sau zeli zilei de astăzi, pentru că orice vreme are zeli ei, așa cum are dropii și draci — mi te-a scos pe tine în cale, mai bine nu mi te-ar fi scos, mai bine te-ar fi fulgerat, mai bine te-ar fi trîsnit, mai bine te-ar fi prefăcut sîntul Iile în drob de scrum... C-asa de tare m-ai răcolit tu de mine, cu poveștile tale, și nu atîc cu poveștile, ci cu adevăratele, care mi-ai ridicat-o în creștetul capului, de nu mai pot, de nici nu mai vîd, tu-ti anafura și cristosii tîi de misel, c-asa ceva n-am mai pătit niciodată (...).” fiindcă omul e făcut pentru liniște și pentru bine, iar viața, buca îl aruncă în brațele urii, drept în zghiarele desnădejții îl aruncă...”

Toamna și munele sînt în fată, în spatele și în jurul lor, potecile sinuare și ferice, arborii magnifici și nuli, vîltoarele pădurii părelnice și depărtate, conura socială rămasă undeva, în urmă — toate condițiile sînt create pentru producerea unei adevărate catastrofe spirituale. Și ea se produce pînă la urmă. Tensiune se acumulează pînă la un punct în care psihologia erorilor explodează pur și simplu în toate direcțiile, configurînd un adevărat labirint spiritual în care, neînțelegerile, burtăliile, încercările verbale, gesturile amenințătoare, ba chiar și stările de conflict acut se succed rapid lărgind continuu spațiul conflictual în care cei doi eroi nefericiți se mișcă bulmăci și fără ședință ca se vrea, mai mult și mai puțin, și în cele din urmă, uluit, urmînd nesfîrșitele meandre ale sufletului.

Nicolae Radu

Continuare în pag. a 2-a

„CONVORBIRI LITERARE”

120

In pagina a 3-a

Bobilna

rașcoalele izbucneau primăvara, atestă documentele, veneau odată cu ea, irezistibile, tumultuoase, cu însăși firea care după un somn adînc, rece și abn izbucnește cu toate sevele ei; ca natura însăși care, după mari acumulări hibernale, după un urias efort, își schimbă înfățișarea. Iată, în primăvara anului 1341, remarcă Stefan Pașcu, în Imperiul Bizanțin izbucnește o mare mișcare care culminează cu răscoala zolilor, în primăvara anului 1338 are loc Jacqueria franceză, în primăvara anului 1381 se declanșează răscoala țărănilor englezi sub conducerea lui Wat Tyler, în primăvara anului 1419 predicătorii husii își încep activitatea. În 1325, în aprilie, începe războiul țărănesc german, în anul 1314, primăvara, începe răscoala lui Doia, în 1562, primăvara, izbucnește răscoala săcilor, marile răscoale ale lui Horea, Cloșca și Crisan și cea a lui Tudor Vladimirescu erau hotărîte să se declanșeze primăvara, în primăvara anului 1907 au izbucnit primele fiărări ale marilor răscoale.

Răscoala de la Bobilna a început și ea primăvara, după o iarnă grea de privațiuni, după o iarnă nepus de lungă, geroasă și întunecată, care dădea, metaforic, înțelesul a ceea ce mai mare, dar se deosebea de celelalte prin radicalismul ei: își propunea să schimbe oriundea nobililor feudali, gloatele de români, de maghiari și germani se unira. Unelele de lucru se realizaseră în armă. Nu seșea de jaf și mina în luptă, ci setea de dreptate și în luptă cu ea începutul mișcării se datorase nu faptului că armata era angajată în bătălii împotriva „prea singerosilor turci”, ci bunei organizări a răscolitorilor și arsele întinse a ținuturilor participante la răscoală. Veniseră lobași din părțile Albei, din Securime și Munții Apuseni, iar Mihai Românul, căpitan al răscolei, venise din satul semnatului acestor rînduri, și nu venise singur, adusesse gloatele iobagilor mindri din acel ținut nordic al Transilvaniei. Ajutați, dar sărăciți, începeau lupta din ocelele de sare, de orășenime și mica nobilitate, răsculați cunosc victorii, impun nobililor punctul lor de vedere, silindu-i să semneze acea înțelegere de la Bobilna. Era însă un recul tactic al perfidiei feudale pentru a-și recupera forțele; avea acum mișcarea gloatelor la proporțiile unui adevărat „guerra sustinor”, iar acest război țărănesc avea să culmineze cu ocuparea Clujului, conducătorii răscolei fiind considerați adevărați „regi” ai noului puteri.

Acel act rușinos al nobililor, Unio Trimum s’ „Acordul” nu numai că treime a crizei feudale, ci și înăbușirea singeresă a răscolei, schingiuirile, decapităriile, părți ale trupurilor căpeteniilor răscolei expuse la răscurde de drumuri și în piețele publice, ne vorbesc din plin despre rușinoasa cruciadă și acel „Unio Trimum Nationum” și gravolea lui conscrie.

Momentul Bobilna, una din cele mai mari convulsii țărănești, nu numai din Transilvania, dar chiar din Europa, a rămas însă o dovadă incontestabilă a uriașei lupte a multimilor. Exemplul și ecoul Bobilnei au rămas rezonanțe, s-au amplificat ca un uriaș clopot în lunga noapte feudală, au luminat-o ca un imens munte de fiărări. Iată de ce Bobilna ne sună astăzi ca un nume de tunet, nume de furtună, nume de vulcan în erupție; nume de dreptate. Nume de răscoală. Munte de jar și de primăvară.

Ion Trif Pleșa

Vasile Rebreanu

PROFESORUL DE ROMÂNĂ

Valori indispensabile

anului este instrumentul principal de însușire a limbii și literaturii române, dar aceasta nu înseamnă totul, ca să nu zicem că nu înseamnă nimic.

Leția de română este o creație unică a profesorului și a elevilor săi, profesorul fiind factorul coordonator, călăuzitor și dinamizator în procesul de cunoaștere, descriere și însușire a faptului lingvistic sau fenomenului literar. Un manual slab devine mai mult decît utilizabil în mîna unui profesor bun, în timp ce valoarea unui manual bun este diminuată, uneori îngrijorător, de pregătirea mai slabă a altui profesor.

De aceea, articolul profesorului Grigore Sorescu (Lucafărul din 25 februarie 1987), deși pare să aibă un punct de plecare just, este inadecvat în finalitate. Pornind de la un deziderat major al școlii românești de astăzi — însușirea limbii române literare actuale — autorul articolului ajunge la aserțiunile cel puțin curioase. A incrimina textele selectate în manuale din opera lui Creangă, Sadoveanu, Iorga, Agărbiceanu, Ioan Teodoreanu, Brătescu-Voinesti sau C. Negruzzi pentru faptul că „nu ilustrează limba literară actuală” este nu numai o impietate, ci și o curioasă optică pedagogică în prelucrare și transmiterea către tînăra generație a marilor valori de cultură și simțire românească, inclusiv sub aspectul limbii ca valoare spirituală.

Primum lucru care scapă autorului, derînd astfel și cititorii nevizuali, este că programele și manualele de română pentru gimnaziu, ca

TINĂR ÎN AGORA

Țărani și istorie

am întrebât și mă întreb adesea de ce scriu uneori despre țărani.

Tata a încercat, din cine știe care motiv, tirziu, spre bătrînețe, să ajungă în sat șef de echipă, adică, seara, să alba compusul și să bată pe la porțile altora. Încercarea a eșuat într-un final lamentabil, cineva, poate chiar mama, i-a găsit compusul și i-a spus: „Lea făcui tu și lea răstăit într-o cuminte grămăjoară lină ușă. Se relează astfel o distracție, instrumentul cu puteri magice în sat era mort, a și ajuns pe foc în ciuda celor clișivă lei dați de tata timpurii, care făcuse betele. Cite nădejdi și-a pus el în acel compas nu se știe. Întîmplarea totuși nu l-a supărat, nu l-a înrăit, proiectase o mică despărțire de calitatea de țaran, așa credea el, compasul a fost o clipă mai important decît primăvara care bătea la ușă, mama sau altcineva considerase că se încurcase grav lucruri simple de cînd lumea și le-a pus la punct, scurtdint distanța dintre tată și sană, așa cum se cuvenea pentru un țaran care avea obligația să acorde sapei toată atenția.

Poate-l am pe el în vedere cînd penita e ca de aur sau devine brusc minioasă, tata a fost un om atît de blînd încît războiul l-a luat un deget fără dificultate, vazuse singe dar nu știa ce s-a întimplat, abia la numărătoare în loc de cinci degete la o mină l-au ieșit patru.

Poate îl am în vedere pe un bunic, neîntrecut la făcui, bunic, Constantin Dogaru. Educația Socialistă — Ialomița. La un moment dat ni s-a prezentat acolo un film în care cițiva artiști liberi profesioniști erau puși oarecum la zid cu întrebări cit se poate de nereportericești, directe și agresive. „Ce părere aveți despre poluarea folclorului?” — începea întrebătorul urora, care parcă pentru prima oară auzeau despre asemenea lucru, și cure, firesc, nicidecum nu l-ar fi pus în legătură cu propriile lor manifestări. Cel chestionat rămîneau blocați și biiguiau răspunsuri de genul: „...Să nu modifici textele... să nu schimbi sau să introduci... și tu e?”. După care urma imediat: „Dar dvs. ați făcut vreodată asemenea schimbări în texte, ați modificat...?”; cîntărețul era deci întrebăat dacă personal practica degradarea / poluarea artei sale. Iar faptul că nici unul nu recunoștea împlinirea unui atare sacrilegiu și nu-și asuma asemenea vină, tuturor celor din sală — exclusiv persoane care răspund direct și sînt implicați practic în activitatea creației obștești — le părea un lucru fătarnic, mincinos și de pură autoapărare. În final, ancheta de la Slobozia li întrebă pe intervievați ce părere au despre Maria Tănase. În felul acesta, li se cerea în fond să se raporteze ei însuși la geniu (?). Ca și cum ai întreba muzicienii simfonisti de ce nu cîntă așemenea lui George Enescu sau Dju Lipatti. Nimeni mai inhibant pentru oricare din ei și pentru anchetator mai lipsit de tact și rezon. Pe parcursul vizionării filmului se stîrniseră chiar ribete uranice (în sală) atunci cînd unul dintre cîntăreții recunoștea că nu răspunde decît gustului și comenzi publice prin ceea ce interpretă sau că ei reprezintă tagma unor simpli mandatar, a unor simpli intermediari între marile stele ale genurilor de largă audiență și marele public, și

Marin Marian

Continuare în pag. a 6-a

„Ginduri albe”

Sub acest titlu, întrezărit în chiar scrierile sale, Vasile Voiculescu ne este înfățișat într-o carte pe care avem toate motivele s-o socotim un eveniment. Ea completează seria aparițiilor postume ale scrierilor marelui poet și povestitor, indicînd, totodată, (și grădind) o ediție integrală a operei sale. Din capul locului trebuie lăudată rîvna cu care un cercetător, Victor Crăciun, a procedat la o adevărată operație de arheologie spirituală, dezgropînd din arhive și transcriind texte care ne dau lămuritoare idei despre ceea ce am putea numi lecția de o sacră fervoare și modestie a unui creator genial, conștient în totul și total cu creația sa. O parte dintre aceste texte vîh din arhiva familiei, prin Radu Voiculescu, autor și el, împreună cu Victor Crăciun, al ediției de față. Un cuvînt înainte — elogios și cu îndreptățire prietenească — sumneză acad. Serban Cioculescu.

Ce sînt aceste „ginduri albe”, de unde vin și mai ales care-l adăosul lor artistic față de tot ceea ce se cunoaște pînă acum? În opera unui mare scriitor, orice creație are o anumite independență față de toate celelalte și formează o unitate a spiritului său. Prozele, poeziile, articolele și conferințele adunate aici alcătuiesc o vastă profunzime de credință. Ele acoperă aproape toate rîstimpurile scriitorului, se interferează cu marile sale creații și par verigile de aur ale unui lanț tot la fel. Poeziile arată constanța unui spirit căutător de sine, împăcat în neliniștea și nostalgia către perfecțiune și frumusețe. Ele urcă parcă spre acmea munte pe care-l reprezintă **Ultimele sonete** și coboară apoi amintind din cînd în cînd de strălucirile acestuia. Pentru că, neîndoielnic, în materia de proză, la Voiculescu aceasta este culmea, cartea cu **Ultimele sonete inchipuite ale lui Shakespeare**. Ele au fost concepute, după cum aflăm, în decembrie 1954 și încheiate în iulie 1958. Datele sînt importante de reținut pentru că ele au o semnificație lămuritoare. În paralel lucrează la marea sa operă în proză pe care o începuse în anul ’48-’49. Cam tot în anul 1958 se încheie și aceasta. Ceea ce reține istoricul literar — și nu numai el — este că Vasile Voiculescu a avut parte de un deceniu fenomenal. Dar era doar al lui pentru că, în liniile lui generale, în

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 7-a

ATITUDINI

Monopolizarea gustului

u toate că — datorită marilor mutații petrecute în viața spirituală a satului — ar fi trebuit să ne așteptăm la apariția a ceea ce în etnologie se poartă numele de **criză de trecere**, și ar fi trebuit oarecum să preîntîmăm orice moment critic în arta noastră populară printr-o amplă muncă de asistență și îndrumare competentă, sîntîndea, în totuși, că abia în ultima vreme am luat cu adevărat act de faptul că în folclorul de astăzi s-a produs intruzia, apariția și manifestarea unor factori de alterare. Vorbim abia acum despre „poluarea folclorului” cu toate că încă de zece ani Harry Brauner formulase sintagma aceasta și atrăsese atenția asupra cîtorva modalităților și consecințele ale perpetuării și dezvoltării respectivelor fenomene. Dar pentru că nu s-au teoretizat și definit cu răspundere și cu suficiență rădăcinile și cauzele acestuia, s-a rămas încă și acum doar la identificarea și inventarierea unor (simple, desti simptomatice) fapte care susțin și măsoară starea critică. Și, chiar mai mult, mai elocvent ca-n pîdele ca Trăneșea care da fuga să execute ordinul înainte de a-și fi dat și care pleca înainte de a și încotro și de ce au fost și „factori” care în loc să cusețe bine asupra complexității problemei s-au grăbit să dea exemplu de inițiativă și operativitate punîndu-se pe urmele acestora care — săriți! — poluează folclorul. În asemenea condiții, bineînțeles, ca acum o jumătate de secol, cîntăreții denotază, vinovăția cade tot pe bietul cap al acaruilor Păun, Raiduri pripte, anchete și amenzi cîntăreților din localurile de alimentație publică, interzicerea pieței unor meșteșugari semi- sau liber-profesioniști ș.a., au încercat să soluționeze problema unor devieri apărute în arta populară de larg consum. Nu vedem deloc inutile și inoportune atari măsuri, ba chiar ni se pot par necesare; însă, cu certitudine, ele nu pot fi singurele de la care să se aștepte rezolvarea problemei care le impune.

Mai înaintea oricăror atitudini și măsuri luate în fața fenomenului de poluare credem însă că imperioasă este analiza, care, simț de răspundere și discernămint nelimitat, cu simț critic și autocratic nemenajat, a tuturor căilor, momen-

CRONICA LITERARA

STELIAN GRUIA:

«Un an, o zi»

Proza lui Stelian Gruiă este în proces de esențializare și clarificare stilistică. Drumul de la polioemnele povestiri din Simbăta morților la romanul Un an, o viață este drumul unei purificări de viaține și de expresie. Lumea prozel lui este aceeași, dar privirea e mai penetrantă și organizarea mai ambicioasă. Un an, o viață impun mai mult decât celelalte pagini de proză ale scriitorului un univers investigat în adâncime cu reală forță de expresie. Pitorocul scriului lui Stelian Gruiă, fără a fi lăsat integral, este subordonat unei construcții, intră într-un proces de distilare.

Tema romanului Un an, o viață este pe cât de înedită, pe atât de îndrăzneață: cartea ne dirijează privirea asupra unui grup de șapte femei pe durata unui an de zile. Sunt șapte femei care muncesc la cimp, singure, fără bărbați, (acestia ori sînt duși la oraș, ori pe cea lume), iar femeile singure își asumă datorită absenței rolului care altfel ar fi revenit cuplului social tradițional. Brigada „La cires” participă la toate muncile cimpului: la săpă, la cules de crengi, la cules de castraveți, la scoas cartofi, la scoas sfeclă. Succesurile muncilor indică succesurile anotimpurilor. Femeile sînt integrate prin munca lor atît în natură, cît și în ritmurile vieții sociale ale satului lor. Munca este regulim lor firesc de existență care, oricît ar fi de dificil, nu le scoate în afara celorlalte compartimente ale existenței sociale înrădăcinate. Colidialul oferă planul realist, imediat al cărții. Dar dincolo de el mai funcționează și alte.

Tema simplității omenești care crește cu cît coboară mai jos pe scara socială a fost înfrimată de mult în literatură. Nu ajunge însă a postula complexitatea sufletelor simple, fără argumentul creației. Încoroarea lui Stelian Gruiă în această direcție este remarcabilă. Orizontul concret al muncii etnului i se adaugă și altele. În care privirea are aspecte și nuante. Munca, în acest roman, oricît de grea, nu este abrutizantă, ci mereu umanizată, încercată de sens. Gestul social al muncii este mereu împletit cu altele. Povestea cerbului Mîndru care vine să mîncească domesticul, din mîna săpătorilor de la cires constituie unul din orizonturile semnificative ale cărții. Comunicarea cu superbul animal, care le acceptă ofranda, le proiectează pe femeile cu minile asprite de săpă într-un cerc natural mai vast. Ele aparțin etnei societății, cît și naturii. Intîlnirea cu cerbul e un ritual, un mod de a nu-și uita condiția. Moartea lui sil-

nică, prin împușcarea pe valută, împărțirea cîrni în sat este răzbutat de femeile brigăzii „la cires” drastic și muiereste. Proiecții simbolice îi urmează una de un net realism: coliba văcărilor bănuți este luată cu asalt, bătrînii care au vîndut carnea cerbului marilei fără mîla, clondirele de rachiu, găsite ca troc al operației, sparte. Cerbul a fost răzbutat, dar răzbutătoarelor li s-a răpit un reper existențial.

Paginile cele mai substanțiale și mai noi, Stelian Gruiă le scrie mai ales cînd insistă asupra caracterului de conferință feminină a brigăzii, care reconstituie de mai multe ori caracterul închis al unor societăți feminine din altă vreme. Așa funcționează grupul de șapte femei cînd o mîrta pe Minza, așa cînd își fac cumpărăturile și-l asediază cu vorbe îndrăznețe pe moșnegul fost alia dată judecător la comisia de împaciere. Femeile acționează în monom și au un conducător: pe lelea Floarea. Deschidz ușile celuilalt univers al vieții lor: rei nevzută. Lelea Floarea lucrează la cimp și ca femeile bîtrîne vorbeste singură. Ea are ca toate celelalte surate necazuri și stîrnuie asupra lor în monologuri, care sînt de fapt povestiri complete, cu personaje și replici. Bătrîna femeie își trăiește prezentul și trecutul în vorbe, ordonîndu-și astfel viața și dîndu-i un sens moral. Ea are un fitu închis pe nedrept. Altul mai mare, primar în sat, e într-un fel complice la năpasta adusă pe capul celui mic. Fata e profesoară la oraș și bîtrîna îl trece în revistă copilaria și școala, așezarea la oraș. Celelalte femei nu vorbesc singure pe cimp ca lelea Floarea, dar despre ele vorbeste naratorul introducîndu-ne în lumea de dincolo de cimpul de lucrat. Pe această cale o parte a vieții satului este scoasă la iveală în toate aspectele ei noi, foarte caracteristice și pline de consecințe pentru viața acestor femei. Unul a plecat la mîna și s-a îmbolnăvit de plîmni. Altul a făcut bani la București, are mașină și casă mare, dar banii nu-s curaj. O familie se rupe-n două alfel: pleacă femeia cu copil și cel rămas în sat muncește cumplit să le pregătească pentru întors acasă cît mai mulți bani. Dar ruptura este completă: nici femeia, nici copilul nu se mai întorc.

De fapt romanul descrie structura psihologică și morală a celui mai întîns și mai teapăn neam din sat, al lui Tîrănu, toate femeile purtînd prin căsătorile acest nume. Intenția autorului este de a fixa și o fizionomie umană, dar și

una de colectivitate, nu atît sătească, cît veche. Ușurința cu care femeile se întorc la condiția matriarhală este un indiciu de vechime. Ele sînt păstrătoarele riturilor, ca niște parce, și este evident că dincolo de linia realistă, în cealalt plan protecția pe care le-o acordă scriitorul este simbolică. Un an, o zi cuprinde și cîteva rituri urmărite în trăirea lor contemporană, fără a-și fi pierdut însă rostul vechi. Apar chiar rituri noi, cum este un joc al calor pe care execuțianții lui li mută de la data calendaristică veche la una nouă legată de evenimentele recente ca sau marca puterice satului dîndu-i astfel un sens nou. Împletirea observației reci a cotidianului, a vieții contemporane, cu patosul descrierii unor rituri arhaice reinviata în viața satului de aceste femei, într-o compoziție coerentă, conferă acestei cărți un interes particular.

Concentrarea este indiscutabilă, materia epică extrem de bogată fiind filtrată pînă la dimensiunile unui roman de două sute de pagini. Centrul gravitațional al cărții rămîne Floarea Tîrănu, femeie de a cărei vorbă și judecată atîrnă multe din faptele celor din jur. Portretul ei se reconstituie din scurte retrospective interioare, care-i dublează munca la săpă, la cules, care-i umplu pauzele, compunîndu-i o densă viață interioară. Capitolele romanului Un an, o viață sînt mici narazioni fiecare, urmîrind să fixeze mai ales portretul umane și curgera vremii. Cartea foiește de personaje episodice, decupate cu mîna sigură, dar și de figuri puterice în slujba cărora este pusă o reală capacitate de evocare și sugestie. Casa cu oglinzi este ca assemnarea de destin țărănesc, care se repetă în viața satului din femele de la cires, pe această cale repercutîndu-se și în viața lelei Floarea. Vieții ei individuale i se substituie viața comunității. Ea este rezonatorului durerilor și bucuriilor, factorul de inițiativă și decizie al grupului de femei, dar și al satului. Femeia fine de speța Vitoriei Lipan și Stelian Gruiă, fără a vădi obsesia acestui model ne propune un personaj demn de toată atenția. Ca și în cazul Vitoriei Lipan, visele, presiunile, înscenarea trăirii interioare sînt le districționate și prozatorului local privilegiat în romanul său. Ca în Iobagii, Gheorghe Dan, unde un țaran vorbește pe răzor cu ea, unde țărana lui Stelian Gruiă vorbește și ea cu una. Ea se descarcă vorbind bătrînețe de una singură, dar își caută și un interlocutor. Acesta e Măria sa, Vodă Ștefan, figură mitică ce ține locul, în mintea țărănilor de care se ocupă Stelian Gruiă, lui Dumnezeu. Din cînd în cînd, bîtrîna Floarea se inchipue vorbind cu Măria sa. El este cel căruia îi mărturisese necazul și bucuria, căre ei se întorc sufletul în momentul și al simțim. Endulura romanului Un an, o viață intră două lumi: cea imediată și cea trecută, cea văzută și cea nevăzută și dă nota de originalitate pe care se întemeiază întreaga construcție. Este vorba de satul pe care-l vedem, dar și despre sat pe care trebuie să-l vedem, despre prezent, dar și despre trecut, despre un rezultat al trecutului, dar și despre lirism. Sînt aici toate elementele unei formule proprii în slujba unui univers pe care Stelian Gruiă îl definește cu fiecare carte. Bocetul cerbului ucis: „Mîndrule, hoinarule, ne-ai lăsat orfane, la cheburim vîntului și la chinul gîndului” constituie una din cîntecile acestei cărți care s-a voit articulată simfonice. Formula își are încă riscurile ei: Un an, o viață este uneori prea demonstrativă prin aglomerarea de elemente arhaice și simbolice. În acest sens purificarea nu s-a produs pînă la capăt. Faptele nu vorbesc întotdeauna singure, autorul țînd să le sublinieze. În stil apar inegalități și inconsecvențe. Protecțul unor registre stilistice diferite și cu funcție precisă este alterat pe drum de interferențe nemotivate. Concilierea stilului liric cu cel obiectiv lasă urme. Un an, o viață este o carte densă despra care merită să se vorbească, ca despre o izbindă.

M. Ungheanu

N. GRIGORE MĂRĂȘANU:

«Capriciu pentru cele patru vinturi»

„**C**apriciu pentru cele patru vinturi” (Ed. Eminescu, 1986) de N. Grigore Mărășanu urmează, în linii mari, mișcările sufletului de acum îndividualizat ale poetului și care ajunseser, în „Distanța dintre mine și un lepure” (1983) la o formulă de lirism ecologic, sentimental și narativ, consemnînd episoade de viață curentă a căror semnificație părea a depăși simplul accident. E aci, ca și acolo, o redescoperire a naivității în sensul ei interior, rețese dintr-o tradiție cu vîrstă aproape imemorială și trebuie înțeles ca o formă de revigorare a unui spirit consonant și armonice, înțelegător al universului prin propozițiile lui inerente. O literatură în esența ei ecologică, precum este literatura română, nu ar putea, de altfel, să modifice această componentă care li dă stabilitatea antropologică, izbitoare.

„Capriciu pentru cele patru vinturi” conține acum reflecții de natură psihică și jurnal personal, notație impresionistice a cărei profunzime a fost în misterul unei selecții de episoade ale vieții care nu dă, în general, greș. Liricului și-a exercitat acest instinct al naturii fundamentale armonice și a dovedit, în „Enisala”, în „Umbră fluvială” acea simpatie esențială față de universul care e în sine creatoare de emoție și de proporționalitate. Pretutîndeni, el vede aci ocazii de înclintare și e de văzut în acest lirism, entuziasmat în gustul antic, o afirmație a vieții și nu o tulburare a înțeleșurilor ei; rațiunea lirică e supusă rațiunii naturii și nu o dată natura e văzută euforic și deopotrivă nelinișțitor, precum în aceste versuri: „Iarba / necesită de mii de ani / e în destriul / petunia strînge de git / philodendron / sarpele e mîncat de broscuța / zurlie / vulpea, de mîrta / pînă la strășina zilei a optă înfloresc absurdul”. E o „lume din oglînda”, răsturnînd, printr-o repede răscîrce de perspectivă, raporturi care sînt universale și veșnice. Această nelinișțită mișcare colcătoare, slăvind permanența speciilor și înfricoșînd, cu suavitate, spiritul răitului în condiția pieritoare a speciilor, e prezentă aci în cele mai

tulburătoare forme, care dau liricii o trăsătură de alegorie naturalistică, personificînd ceea ce e viață fără gînd. Viața de vie, de pildă, e văzută ca o vietate încoșată și ca un agent al feticurilor exultante, într-o compoziție unde întrepătrunderea dintre regnuri e poetică în sens călănescian: „O știu / e acolo linie peretele spre care doi bătrîn / dorm cu capul / cu minile vegetale escaladează zidul / Voi mai găsi-o mîlă și / si-i bem din mustul dulce-aspru / via de vie ne infăsoară cu funii vegetale / mugurii ne răsăr prin haine / prin ochi / și noi cheuim / ah / și noi cheuim!” Emoție nelinișțitoare și totuși euforică dă și un straniu „cor al crăiețelor”. „Cîntă un cor de crăie / din adîncul grădini / dinspre fluviu / vin patru fetițe — surori / cu rochițe galbene / sorocvite de fluturi / buhaiul, proptit în tocul ferestrei / cîtină piana casei / aerul / incit oei miei / cărora vin să-m-așut / toamna aducem masa în umbra ei / acest mediu, cîntat în suav și miniatură / de Argezi, pătrunde o spaimă fără cuvinte, tot-

Irina Asztalos: „Metamorfozele sticlei” (Din expoziția deschisă la „Galateea”)

deodată atrăgătoare ca un vis secret ori ca o tulburare letală; rațiunea e cauza acestei exaltări anxioase și vîrsta miracolelor, care e copilaria, e regretată de poet ca o desprindere de natură maternă. „Cuvintele / Cuvintele / gîșii musafiri, au plecat / Lunec pe gheata copilariei / îngîndurat... / Porumbelul, prieten, / bate cu ciocul în fereastră / să ies la joacă. / «Nu mai am aripi» / li spun / «au ars!» / Cade în mare o promonadă”.

Liricului că asadată, semne că ar avea o viață complexă cu a ceea ce vegetației; instinct de specimen care ilustrează o populație sedentară, durănează, trăind din ocupațiile fundamentale undrețite o conștință a naturii. Cînd apar întrebările și necesitatea unei definiții nimic nu e mai explicit decît aluziile la formele esențiale de viață umană, comuncînd situații perene: „Ce-i lipsește vieții mele? / ințeleg sufletul / și carnea tresălată de parca un lepure tuge pe sub piele. / Ce-i lipsește vieții mele? / întreb trupul / și singele vine în față / și ca un cocos-voluped bate din aripi. / Ce pot înțelegi din atita veselie a firii? / Că, iată, / arborele mușcat de secure pe toate părțile / e și bîrbaț încolțit și pot înțelegi un alfa veselie a firii? / Două / și vîntul este rănit / un solm pe umăr / și vîntul doloara de promisiuni...” Poetul cîntă, ca pe o dramă iremediabilă, triumful naturii mute și orbe asupra omului gînditor: „O colbă la marginea mării / spre cîmpul / și cîmpul spre / proptie în crivăț / n-au ce zăvori. / Cîine și fure scheletul de dincolo / din întunecime / moartea se cedește / acolo viețuiește unchiul Gheorghe / bătrînul strigol / oel cu două războie la butonieră. / La două zile, / o femeie vine cu suferinșul / cînd o vede, bătrînul spune: / cînd vorbele se opresc pe buze / la ce ajunge pînă la cel ce ascultă? / N-au sens. / Incolo / broscuțe prin culturi / o vatră pe care cîndva ardea focul / și lilieci. / Aita timp în jur / ca pot cereeta glaciațiun. / De altfel, în dărătul lumii vizibile pare că pulsează o altă viață misterioasă și imaterială, manifestată prin voci lemătoare, depănînd, ca Paroel, un fir cu secret soroc: „Tărîm închipuit / prin care pestil zvîcneau ca săgete / cînd treceam pe acoale cîmp / cineva îmi rotea nemele cu mîna prefăcut / și eu / mirat / temindu-mă inactivă / întorceam capul dar nu vedeam pe nimeni / și nici n-azezam / dect apa frămîntînd în bulboane / stropii joc între ei lovindu-se / ca prund / într-un joc de Florii. / De ce-mi stăruie în minte acel mîncă-acum / și ai ralei este vicoa / ce mă strîgă din urmă și se ascunde? / Tărîm închipuit / si / mai adinc / pești de lumină zvîcnind ca săgete”. Față de natura veșnică, omul e accident condamnat la o inevitabilă absorbție într-un întreg unde e destereat de formele pieritoare. E aici „lumea înțeleptă”, afiată într-un loc indefinit și totuși pururea prezentă, „aci, pe sub frunze”. „Stoul de rațe sălbatice / pe pinza lacului / imi spune / nu sînt eu cel ce plînge acum / și aș vrea să-mi stăruie tristetea izvoită / din lubin / de oameni / dar mîerla ce mă dezmerda / a plecat la drum lung / a mai rămas sarpele... / furnica mi-ar putea fi un confident / dar, iată, un licurici îl aprinde lampa / și pe o urzăle de pîianjen țese arnici / ar mai fi și greierele / dar nici pe el nu pot conta / trebuie să fie aici, pe sub frunze / o lume mai înțeleptă care așteaptă Ingerul”. E un lirism, în multe momente, tulburător, nelinișțit și euforic.

Artur Silvestri

VIATA CARTILOR

POEZIE

Bucur Chiriac

ÎNTOARCEREA ÎN CÎMPIE

După Vasile Voiculescu a cărui glorie postumă i-o inhipuise Shakespeare, spațiul geografic buzoian dă literaturii române contemporane patru poeți, care, prin valoarea operelor lor, depășesc frontierele locale: Ion Gheorghe A. I. Zăinescu, Gheorghe Istrate și Bucur Chiriac. Last but not least, Bucur Chiriac vine mai tîrziu în literatură, cu Apropo de copilarie, în 1977. Gîndindu-ne la judecata de apel a poetilor, ne întrebăm, dacă definitiv. Într-un timp, Bucur Chiriac publică încă două volume de versuri (Căi de fum — 1982 și Zmeul copilariei — 1983), întorcîndu-se pe firul de mătăsii al amintirii spre parca de mister a copilariei, în căutarea notei specifice care să-i dea originalitate. După ce Căi de fum li apar și în limba italiană (Dossier Arte —

Ancona), poetul publică recent Înțoarcerea în Cîmpie. Fără să facă paradă de modernitate într-o ipostază lirică nespectaculoasă, Bucur Chiriac continuă și în această carte, să folosească o convenție decorativă simplă, naturală, operînd cu elemente primare și motive eterne valabile pentru reconstituirea incipient mitologică a copilariei, pe linie tradițională. Poetul coboară pe timp în basmul copilariei, în care au trăit și continuă să trăiască, dințoadeuna, frații săi, țărani. Acestia au fost și vor fi veșnic aci, de necîntîi. „Ei sînt făcuți din pămînt / anotimpuri / iarba și soare / ochii lor sînt izvoare / pîrul o pădure / cu urși și lve / brațele lor sînt coline / cu livezi roditoare / iar de te uitați la pictoare / înțelegi cum stau necîntîi”. Poetul ajunge în spațiul existenței veșnice — cîmpia — unde își regăsește satul „cu inima dîntîi”. În care țărani „cu același ritual” mai „sparg cu sapele”, linștea pămîntului. El poartă în mîni „spice de aur” înfrumusecînd de mîieni „chiplul fecorelor al veșniciei cîmpii”.

În acest spațiu întîns, adăpost al tradiției, ridicat la putere de simbol și în care se consumă deopotrivă amintirea și visul, arde moșnit flacăra poeziei lui Bucur Chiriac, în ritmurile scurte ale muncii țărănești. But se bate sapele pămîntul / cum bat opincile dansul / Cîntec e totul / aspru și magic / în adinc, trezite din somn / semintele cască zurile verzi / și îngînă / aceeași nerostită cîntare” (Cîntec nerostit). În această cîmpie română în care nu scrie decât cerul împletit în ramurile unei sălcii”, în care caii copilariei „tropăiau peste stelele adormite / asternute covor / și zburdau nesfîrșit”, în acest spațiu fără limite, în care zboară cocorii al căror țîpăt este „un cîntec scurt. / ca un leocet” ce vine dintr-un timp de demult”, iar grîul visează ploile, visează vîntul, visează roua, visează cîntecul, poetul Bucur Chiriac se-nțoarcere mereu, dezinvolt, gîngăș și tandru pentru a înțînii drumul pierdut „pe care totdeauna găsește urmele întotdeauna ale pașilor / și mă silșez să le deslușez / ca pe niște picturi rupestre / culcat pe acest sens nesfîrșit”. Este drumul poeziei pe care Bucur Chiriac li-a înțînii definitiv.

D. Filipescu

*) Bucur Chiriac: „Întoarcerea în Cîmpie”, Editura „Eminescu”, 1986.

PROZA

O ȘTEA DIN TOATE E A MEA

GRAVITATE ȘI GINGĂȘIE

Iată o nouă ediție a romanului Gică Iuteș, „O ștea din toate e a mea”, apărut în 1974 și care și păstrează neatînsa marea prosopetie de expresie). Cu fiecare carte publicată, scriitorul a demonstrat de fapt de-a lungul vremii că are capacitate de înnoire și diversificare a temelor, mijloacelor, a expresiei românești. „O ștea din toate e a mea” are locul său, distinct în proza românească pentru copii și de aceea trebuie să fie cunoscută și de cititorii adulți. În această ediție, editura în frumoasa colecție „Biblioteca pentru toți copiii” e un fapt editorial care merită consemnat: avem în această carte o saga cu accente realiste, cuprinzînd pagini de mare emoție în care observăm cea mai fină și dialogul plin de naturaleză întrețin o naratiune de largă respirație.

Găsim în paginile Gică Iuteș o lume pictată cu o anume frustete, o lume cu cruzimi și îndulșori; obiectivitatea scriiturii, a glasului auctorial asigură însă și forța impactului cu cititorul. Rația, femă silicită în doli, asuprită și chinată, cu mințile răzăcite, care-și lubeste pulul cu disperare de fier și moare nefericit, moșia lui conu' Cristu, bătrînul chibabur înrît și istovit de patima banilor, felul în care oamneni trăiesc și participă la evenimentele politice și sociale (stabilizarea, colectivizarea, naționalizarea), copilaria lui Mihăluță — amară copilarie, îndulcită doar de sufletul candid și de percep-

tiva copilariească asupra lucrurilor —, ampatul văr cel mic, Benoni, mecanicul Tomca și mătușca Olimpia, cea dezumanizată de febra aurului, ferma legumicolă, fetița Simina, școala și primul ghiozdan improvizat purtat cu mare mîndrie de cel de băietul de șchioapă. Fel de fel de întâmplări și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iuteș de către marea public. Și-ar trebui poate, în sfîrșit, să recunoaștem că-l acordăm locului de mare grav și timpărie și personaje — totul e viu, plauzibil, cartea se citește cu sufletul la gură, cu o formidabilă plăcere a lecturii. E acesta numitorul comun al receptării cărților Gică Iute

CONVORBIRILE

Modernitatea „direcției noi“

O acuzație curentă, reluată cu noi argumente din diverse puncte de vedere, în zilele noastre, la adresa „noii direcții” junimiste, a fost și este faptul că spiritul critic al Convorbirilor literare, al cărui principal promotor a fost — se știe — T. Maiorescu, a manifestat o adevărată rezistență, dacă nu obuzitate, față de tendințele moderne din poezia europeană. Una dintre problemele forte de o evidență mult prea bătătoare la ochi, a fost statornică respingerea a simbolismului. În același timp, cu toată liniștea, mentorul junimist afirmă că s-a ivit în literatura română o „nouă direcție”. Ce vrea să spună, cu asta, Maiorescu? Nouă înseamnă, în acest caz, „nouă direcție”, „nouă direcție” era „modernitatea” pe care o propunea atunci cultura română spre a nu mai fi „subordonată” celei occidentale, ci egala ei. Fiind o conștiință europeană, prin excelență, Maiorescu a înțeles repede în ce constă creativitatea culturală superioară și măzguna la o reală „superioritate” a poporului nostru cu Europa: „Intrebarea este numai dacă o poate face ca soț de asemenea, sau ca un rob supus”. (Direcția nouă în poezia și proza română, 1872).

Și strănucim, în 1882, Maiorescu nu poate fi acuzat de „naționalism”, „megalomanie”. Și nici mari nostri clasici. Se știe, alimintei, că junimismul a fost etichetat de „cosmopolit”, ipoteză răuvoitoare, spulberată convingător de Maiorescu și Eminescu. Criticul Convorbirilor literare a avut grijă, în repetate rânduri, să publice modernitatea la care „năzua” direcția nouă în toate planurile culturale și civilizatei autohtone. Și nu era vorba de o închidere culturală. De pildă, lui V. Burlă îi reproșează că ignoră metoda comparativ-istorică în lingvistică o nouă direcție în schimb, luând comparatismul modern al lui Odoobescu studiile de arheologie. Fiește, gindirea maioresciană nu este fără curaj, cum am arătat în altă parte, Eminescu depășindu-l indiscutabil în largimea viziunii. Bunoară, Maiorescu nu poate înțelege în fel de posesivitate raporturile românilor cu spiritualitatea orientală, de unde și atitudinea sa nedreaptă față de o bună parte a tradiției noastre culturale. Continuându-ne însă elalarea probelor, mai constatăm că Eminescu, în poezie, devine, în viziunea maioresciană, un „naționalist”, „megaloman”, „modern”, cu o cultură „individuală”, „la nivelul culturii europene de astăzi”.

Filosofia revistei junimiste

area longevitate a Convorbirilor (martie 1867 — martie 1944) nu împiedică să vorbim în general despre filosofia și filosoficele care s-au manifestat în paginile revistei și, eventual, despre orientările care conferă publicației Junimii un profil distinct, individualitate. Ar însemna să efectuăm o simplă excursie bibliografică, întrucât aproape nu există filosof român notabil — cu excepția lui Elaga, prezent aici o singură dată, în 1916, cu un eseu stinger despre intelectualism în filosofie — care să nu fi publicat în Convorbiri. Ceea ce reține însă atenția — ca un fapt de cultură major, cu implicații dintre cele mai serioase pentru orientarea de ansamblu a culturii românești — este direcția filosofică a revistei imprimată de Maiorescu, precum și contribuția colaboratorilor și, mai ales, a elevilor săi (C. Rădulescu-Motru, P.P. Negulescu, Teohar Antonescu, Mircea Djuvara, I. Petrovici, I. A. Rădulescu-Pogoneanu, C. Disescu, P. Missir, Simion Mehedinți, A. D. Xenopol, Ștefan Velovan, Constantin Antonide ș.a.) la crearea unei mișcări filosofice autohtone, în consens cu mișcarea europeană de idei. Din acest punct de vedere, trebuie să anticipăm, filosofii români nu s-au dovedit doar epigoni, ci și creatori autentici, a căror originalitate n-a fost nici pe departe pusă în valoare. Dimpotrivă, efortul exegetic a fost unilateral, îndreptat mai ales spre stabilirea izvoarelor, influențelor și filiațiilor, cu credința păgubitoare că valoarea unor idei și teorii depinde mai ales de înalta tradiție sau care se plăsează.

Pentru a da un sens mai precis analizei filosofice la Convorbiri, pentru a înlesni urmărirea direcțiilor în care s-a manifestat, încercăm următoarea periodizare, operație ad hoc, fără pretenția de a surprinde, prin aceasta, și alte semnificații ale fenomenului: 1867—1885 (anul apariției revistei la București); 1886—1900 (primul reper reprezentativ și începerea efectivă, de către Titu Maiorescu, a cursurilor de istoria filosofiei contemporane și logica la Universitatea din București — inaugurarea avusese loc în toamna lui 1884 —, iar al doilea este legat de apariția primelor publicații cu caracter distinct filosofic: Studii filosofice scurte de C. Rădulescu-Motru, în jurul acestei date, și Revista de drept și sociologie, apărută în 1888); 1901—1916 (an în care, în condițiile războiului, revista își încheie apariția până în 1913).

Primele manifestări cu caracter filosofic în paginile Convorbirilor sunt rezumate prelecțiilor populare de psihologie ținute de către Titu Maiorescu la Universitatea din Iași. Cele despre **Frenologie și fizionomie** apar în câteva numere (nr. 3 din 15 mart. nr. 5, din 15 mai, nr. 10 din 15 iul.) ale anului 1869. În anul următor, rezumatelor li se adaugă și un reportaj, semnat de Constantin Eradic.

Abia peste trei ani apare o notă nesemnată, despre John Stuart Mill, de fapt un necrolog, pe care înclinăm să-l atribuim lui Titu Maiorescu. Presupunerea este întărită și de marea asemănare a acestui text cu cel al prelegerii sale de simbioză 25 nov. 7 dec. și de simbioză 214 dec. 1866, consacrate vieții și operei filosofului englez.

În sfârșit, în numărul 6 din 1875 (apoi în nr. 7 din oct., 8 din nov., 10 din dec., ale aceluiași an, cu continuarea în nr. 11 din febr. și 12 din mart. ale anului următor) Vasile Conta publică ample fragmente (aproape o sută de pagini) din **Teoria fatalismului**. E primul eveniment filosofic major al Convorbirilor.

Cu toate că în 1877 A. D. Xenopol publică un articol despre criticismul kantian (nr. 7 din 1 oct.), iar în 1883 un altul despre Idealism și realism (nr. 2 din apr.), programul filosofic al revistei e neconvingător. Pentru crearea unei climat filosofic, a unei emulații, două articole de istoria filosofiei universale, cele ale lui Xenopol, cartea a doua (**Pasiunile**) din **Retorica** lui Aristotel, tradusă de I. Caragiale (nr. 9 din 1 dec. 1877 și nr. 11 din febr., nr. 12 din mart., și nr. 2 din mart. 1878), și un fragment din **Introducere în metafizică** a lui C. Leonardescu reprezintă prea puțin.

După 1885, anul mutării Convorbirilor la București, va mai trebui să așteptăm destul de mult timp până ce spiritul filosofic a revistei, stimulată de atmosfera cursurilor lui Maiorescu de istoria filosofiei și logică, să se materializeze în creații notabile.

Un început timid schițează chiar profesorul, în 1885, cu un articol de psihologie (**Statistica sinucidierilor** — nr. 4 din iul.). După încă trei ani,

în 1888, apare memorabilul său studiu **Din experiență** (nr. 2 din 1 mai) ce pare a stimula preocupările în acest domeniu.

Dar, momentul așteptat — reflectarea în paginile revistei a unei mișcări filosofice autohtone, a confruntării de idei —, momentul major, întârzie până la adevărată maturizare filosofică a elevilor lui Maiorescu. Cînd, în sfârșit, înregistrăm primele manifestări autentice ale acestor fenomene, după 1880, avem satisfacția că constatăm că, prin elevii săi mai ales, Maiorescu reușise să racordeze filosofia românească la exigențele și preocupările filosofiei europene. După Teodor Rosetti, Constantin Disescu și Ștefan Velovan, cu încercări onorabile, primul dintre elevii lui Maiorescu care face dovadă unei excepționale înzestrări și a unei erudiții dopline e C. Rădulescu-Motru. Din acest punct de vedere, studiul **Cauzalitatea mecanică și fenomenele psihice** (apărut în nr. 1 din 1 mai și nr. 2 din 1 iul. 1893) are semnificația unui adevărat eveniment. În următorii doi ani, Motru mai publică **Problema științei în filosofia contemporană** (nr. 4 din 1 aug. 1894) și **Criza științifică contemporană** (nr. 3 din 1 apr., nr. 5 din 1 mai și nr. 11 din 1 nov. 1895).

Cum spuneam, după 1900, alături de P. P. Negulescu, cu articole de istoria filosofiei (spiritualismul francez, filosofia Renasterii), în paginile Convorbirilor vor semna și alți elevi ai lui Maiorescu sau discipoli din cercul Junimii: I. Petrovici, I. I. Nișescu, Mircea Djuvara, D. Russo, T. Iordanescu, Mihai Antonide, I. A. Rădulescu-Pogoneanu, Nicolae Volenti, Constantin Antonide, Petru Th. Missir, ba chiar și D. Gusti, Mircea Florian și Petre Andrei.

I. Petrovici, din 1906 titularul cursului de filosofie generală a facultății de litere din Iași, publică mai ales articole de logică (**Despre două metode de inducție** — nr. 2 din febr. 1905; **Logica sentimentelor și logica inteligenței** — nr. 5 din mai 1905; **Contribuții la utilitatea logicii** — nr. 11—12 din nov.-dec. 1905) și metafizică (trul și însemnătatea filosofiei și metoda în filosofie). Deosebit de productiv se dovedește Mircea Djuvara, cu studii ce nu ne oferă încă indicii asupra preocupărilor sale de mai târziu, orientate, aproape exclusiv, spre filosofia dreptului. Actual e preocupat de pragmatism ca metodă în filosofie (nr. 7 din iul. și 8 din aug. 1909), de idealismul filosofic (nr. 2 din febr. 1910), de kantianism și bergsonianism (nr. 6 din iun. 1911) sau de filosofia lui Herman Cohen (nr. 3 din mart. și 11 din nov. 1912).

Cît de mult datorază titlul filosofiei Convorbirilor mentorului Junimii, rezultă și din aceea că multe dintre studiile și articolele publicate de elevii lui Maiorescu au fost inițial lucrări de examen la cursurile sale de istoria filosofiei și logică (reluată, modificată, îmbogățită, e drept) în care, nu de puține ori, deslușim efortul încercat de a propune puncte de vedere proprii, originale, chiar dacă în dezacord cu opiniile maestrului. E manifestarea spiritului inaugurat și continuat cu consecvență de Maiorescu, unica modalitate, de altfel, de a contribui la „înghițirea” mîinii vizualului mediu filosofic, creator de valori autentice.

C. Rădulescu-Motru deschide, în paginile Convorbirilor, drumul manifestării, cu totul excepționale, a marilor maioreșcieni care au fost P. P. Negulescu, Ion Petrovici, Mihail Dragomirescu ș.a. Pînă la acesta, filosofia Convorbirilor este reprezentată de psihologul Ștefan Velovan, de Simion Mehedinți (**Conceptia materialistă a istoriei după C. Dobrogeanu-Gherea** — nr. 6 din 1 iun. 1895), Petre Popescu (**Problema presimțirilor** nr. 9 din 1 sept. 1895) ș.a.

P. P. Negulescu debutează cu studiul **Filosofia în viața practică** (nr. 3 din 1 mart. 1896). Va reveni, cu noi contribuții, abia în 1906, cînd își vor începe colaborarea, cu studii memorabile, alți I. Petrovici, cit și Mircea Djuvara.

Deci lăsam la o parte neîncrederea lui Maiorescu în apetitul și posibilitățile filosofice ale marelui public, profesorul n-a prea fost entuziasmat de inițiativa lui Motru. Ar fi dorit, poate, ca „opera înghițebării unui mediu filosofic” (I. Petrovici) să se reflecte în paginile Convorbirilor. Oricum, spiritul tutejar onest, Maiorescu n-a încercat, în nici un fel, să împiedice, apariția **Studiilor filosofice**. De altfel, dovadă că sîmintă aruncată de maestru începu să rodească, e și apariția, în 1898, a **Revistei de drept și sociologie**. Aceste reviste reprezintă promițătoarele începuturi ale unei publicistici filosofice și sociologice ce va prolifera mai ales în perioada interbelică.

Soarele de la Iași

I a Brașov, revista Convorbiri literare s-a bucurat de o audiență deosebită, câștigîndu-și numeroși aderenți dar și colaboratori. În amintirile sale scrise spre sfîrșitul vieții, brașoveanul Sextil Pușcariu consemna: „În casa închisului mîi Popea descopărim intru-zis pe deplin de cărți, un teanc mare de „Convorbiri literare” de pe cînd apăreau la Iași în format mare, cu învățtoare subțire, albastră sau trandafirie. De cite ori nu mă vedea nimeni, duceam acasă cite un intrig din revistă... „Convorbirile literare” la Brașovul avea legătură cu Iașii. Era de cite oriace alt oras din Ardeal. Fratele lui Popea, episcopul de mai tîrziu al Caransebeșului, era ca vicar la Sibiu, tribunist înfocat, de unde și marea simpatie pentru revista „Junime” la frațele lui din Brașov... Tribuniștii erau și unii negustorii brașoveni... „Convorbirile” aveau între ei citeva abonati statornici. Legătura cu „Convorbirile literare” o făcea și librăria care începuse să scoată ediția operelor complete ale lui Alexandru, Costache Negruzzi și al altor scriitori mării ce se grupaseră de la început în jurul revistei ieșene. Legate luxos, în pinză roșie sau în piele, ele împodobeau bibliotecile particulare ale brașovenilor cu dare de mîna. Socec era originar din Săcele, iar Iovarășul lui, Teclu, descindea din neamul negustorilor brașoveni cu acest nume. În sfîrșit, Maiorescu însuși, șeful recunoscut al „Junime”, era pe jumătate brașovean. Mama lui era soră cu protopopul, mai tîrziu episcopul, Popazu. Tatăl meu își amintea de vremea cînd fu el, Titu Liviu, era coleg de clasă cu el la liceul din Brașov, atunci deschis” (S. Pușcariu, **Brașovul de altădată**, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977, pag. 261).

În editurile de la București Socec și Minerva (fondată și ea de brașoveanul Gh. Filip, au apărut operatele junimistilor printre care se aflau marii clasici ai literaturii române V. Alexandru, M. Eminescu, I. L. Caragiale, evident și opera lui Titu Maiorescu.

Sub puternica influență a Convorbirilor literare apare la gimnaziiu românesc din Brașov o revistă scrisă de mîna și concepută după modelul publicației de la Iași. Profesorul și prozatorul brașovean I.C. Panțu scria: „Printre noi circula și o revistă scrisă cu mîna. Era o săptămînală de Augustin... Bunea și A. Bărsănu, cu colegii lor din clasa V-a gimnazială, cu A. și C. Alexiu și Emil Codru-Drăgușanu, era o imitație chiar și în format — cvart mare, despărțit în două la mijloc — a „Convorbirilor”.

Iași și o altă consemnare tot cu caracter memorialistic datorată de această dată lui Andrei Bărsănu: „În clasa a V-a eram mai mărișori. Profesorul I. Popea, care ne propunea la limba română, în lipsa unei cărți bune de lectură, ne cerea adeseori din autorii noștri mai bun sau din Convorbirile literare (...)

Îndemnați de exemplul cel vedeam înaintea ochilor intru-una din conversațiile noastre colegiale hotărîm să scoatem și o foaie scrisă cu mîna și pe care o botezăm **Conversațiuni**. Foaia avea să iasă tot la 10 zile, în mărime de coală mare în 4, scrisă pe două coloane. Ea avea să cuprindă scite literare și istorice, piese teatrale, poezii, anecdotă și literatură populară. Fiecare din colegii avea să scrie cu schimb, cite un număr. Ca redactori ai foii celei nouă am fost aleși noi doi, frațele Gusti și cu mîna... Știu ce se vor fi făcut cei 20—24 ani ai **Conversațiunilor** pe care legăm cu-i la un loc, i-am dăruit la finea anului școlar Societății de lectură...”

Prima carte tipărită de către Societatea Junimea din Iași este **Istoria evului vechi** de W. Pütz, manual prelucrat pentru gimnazele române de dr. I.C. Meșota, profesor la Brașov. Cartea este recenzată de Titu Maiorescu în nr. 18 al revistei Convorbiri literare din decembrie

1867 și neîndoielnic că lui îi aparține și inițiativa editării ei.

Peste doi ani, în 1869, apare volumul al II-lea din opera lui Pütz care se referă la evul mediu. Titu Maiorescu îi acordă de astă dată în recenzia sa un spațiu mai amplu — aproape 3 pagini — amintindu-l în începutul volumului I s-a bucurat de un succes deosebit fiind aprobat pentru uzul școlărilor și de către Ministerul Instrucțiunii Publice din România.

Despre legăturile dr. I. Meșota cu cercul revistei de la Iași, I.C. Panțu, el însuși colaborator al revistei, scrie în amintirile sale: „Cunoscut în cercul Junime din Iași, I. Meșota era în corespondență cu Maiorescu și cu Iacob Negruzzi, o corespondență plină de discuții, uneori chiar și asupra celor scrise în Convorbiri. Însuși colaborarea la foaia din Iași care pe atunci avea vreo patruzeci de abonati în Brașov printre profesori, printre harnicii comercianți de odinioară și printre preoții. La Iași își tipărise Meșota Istoria universală după Pütz cu cheltuieli întregă a societății Junime și venia în ajutorul învățămîntului, pe acele vremuri, cînd lipseau aproape cu totul manualele de școală.” Intr-o notă la articolul său, I.C. Panțu precizează: „Meșota se interesa și de abonarea Convorbirilor și de încasarea abonamentelor.” I.C. Panțu subliniază puternica influență a Convorbirilor literare la Brașov: „Era convingerea generală între profesorii noștri, că ideile pronunțate de Convorbiri, aveau să fie propagate mai departe și astfel în prelegeri, la societatea de lectură, unora chiar și la exorțatiuni (ce se citim și cum se citim) și în unele locuri, în „cuvîntul” rostit la Iași. Ortografia fonetică după modelul Convorbirilor, era introdusă încă din anul 1873 la școala noastră din Brașov” (I.C. Panțu, **Carlea lui Maiorescu. Amintiri din viața de student**, în **Gazeta Transilvaniei**, nr. 34, 14/27 februarie 1910, pag. 3; nr. 36, 27 februarie / 2 martie 1910, pag. 1—3).

În paginile revistei Convorbiri literare continuă să se semnalze lucrările elaborate de profesorii brașoveni. Se anunță astfel apariția cărților: Suetoniu, **Viața a 12 împărați și Odele și epodele** lui Horațiu, ambele traduse de Gavril Munteanu, directorul gimnaziului.

Poetul N. Nicolescu — brașovean prin origine — și economistul Teodor Nica — fiul brașoveanului Gheorghe Nica — au făcut parte din cercul Societății Junime.

Brașovenii se bucură de o prezență permanentă în coloanele revistei Convorbiri literare. Printre aceștia se află I. Meșota, I.C. Panțu, Teohar Alexi, Andrei Bărsănu, Virgil Onițu, Alexe Băncu, Ecaterina Piliș, Valeriu Brașoveanu, Sextil Pușcariu. Brașoveanul Ioan Bogdan define chiar între anii 1902 și 1906 funcția de director al revistei Convorbiri literare. Printre brașovenii ale căror cărți sînt semnalate în Convorbiri literare amintim: Gavril Măteanu, I. Meșota, Iosif Blaga, Andrei Bărsănu, Virgil Onițu, Ștefan O. Iosif, I. Scurtu, Zaharia Bărsănu, Ioan Bogdan, Gh. Bogdan-Duca, Sextil Pușcariu, D.Z. Furnică.

În 1882, la sărbătorirea împlinirii a 15 ani de la apariția revistei Convorbiri literare sosește la Iași o telegramă de felicitare trimisă de brașovenii: „Salutăm pe cei adunați în onoarea Junimei din Iași, mai curînd sau mai tîrziu lumina trebuia să iasă învingătoare. Trăiască Convorbiri literare.” Telegrama era semnată printre alții de Ciprian Porumbescu și Andrei Bărsănu. În amintirile sale, I.C. Panțu notează: „Desi sosește răsărise la Iași, se înălșas sus de tot, razele lui încălzău și lumina, nu mai era putere ca să împiedice lătrirea adevărului.” Convorbiri literare ocupă un loc de primă mîndrie, o publicație care a dus pretutindea creația artistică a marilor clasici ai literaturii noastre.

Ștefan Petru

La începutul veacului

istorie, filosofie, știință, acestea sînt preocupările revistei la începutul veacului. Literatura propriu-zisă ocupă un spațiu mai redus, e un sector puțin remarcabil, Maiorescu își publică aici rapoartele sale academice, despre Goga, Sadoveanu, Brătescu-Bianchi, I. L. Caragiale, **Istoria contemporană a României**, scrieri primite de la vechii junimisti, mici rectificări. Prin rarele articole de fond, scrise de M. Dragomirescu, S. Mehedinți, revista se declară consecventă cu principiile teoretice maioresciene. Primul semn — **Direcția nouă în literatură** (sintem în 1906, se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la apariția revistei) în care se reia principiul autonomiei valorilor, ajuns acum la un purism estetic excesiv: „Poezia nu e chestiune de conținut — ci de formă, bine înțeleasă în limitele unui sentiment totdeauna adevărat. La Creangă, Eminescu, Caragiale, conținutul artei lor era indiferent, arta pentru dinșii era totul — și pentru aceea am devenit element de cultură trănăică și națională.” Cînd preia conducerea revistei, S. Mehedinți repete în **Conversațiuni**, nr. 1 (1907), se sărbătorează 40 de ani de la

Poeme de mircea micu

Invocație

Iancule, dacă te strig
și știu că îmi este frig
și de tine-mi este dor
de-mi vine să mor.
Iancule, dacă n-ai fi
sus în țiga Găinii
oș sta singur să mă rup
tama ca un lup.
Dar tu ești. Acolo ești
în înmămurii cerești,
lingă lună și mai sus,
unde te-ai oșcuns.
Iancule, de-ți este dor
fii tu al românilor
și cu ochii tăi de sfânt
înfloresc din pământ,
Iancule, Măria Ta
bucură-ne inima.

Mamei

Nu ți-am mai scris demult,
de-aceia-ți scriu
E viața ta pînă de-un sicriu,
un vișnă lingă poartă și o lampă
imagini vechi uitate într-o stampă.
Ce faci nădejde mea, cum te mai miști
prentă pisoi în mica ta grădiniță?
Sintem îndepărtați dar tu ești
Frumoasă și bătrînă și străină.
Eu te iubesc atît de mult încît
orașul îmi refuză dar ardora.
Ce blîndă ești și-nșingurată ești
precum în pragul inserării floarea.
Tresar în aer păsări vestitoare,
semne tîrziu în timpul meu sedus.
Sintem ostent în noaptea asta mare,
dar simt un plus de desprimăvărare.
E marie și te iubesc nespun...

50

Poate că n-ai trebui să vă spun,
dar vă spun fiindcă-i seară și ceață,
cît de mult m-am temut c-am să mor,
cît de mult am crezut în viață.

Era totul atît de frumos,
am fost tînor și fără pereche,
tras de fluturi treceam prin oraș
și scriam poezii prins de streche.

Eram tînor și foarte urît
ca un minz lepădîndu-și armura.
Am fost floare și nu m-am lăsat
să mă-nce minciuna și zgura.

Măi bătrîn decît n-am fost nicînd,
ostent ca acum-nicîndată,
mă tîrsc ca un prunc în genunchi
și rechem tinerețea mea toată.

Dar mai sint, dar mai sper, dar mai risc
a fost risc viața mea și-o să fie
cit respir, cit mai sint, cit exist
și mai scriu, disperat, poezie.

Vals

Pe strada Mețianu la numărul doi
am avut o amantă bătrînă
Mă-nvăța să dansez, aveam bani și-un pisci
dormitînd pe divan într-o rînă.

Am iubit-o nespun, eram tînor și bleg
bucuseam la liceu limba rusă,
Ea pingea uneori și-mi dădea să-nțeleg
că mi-a fost totdeauna supusă.

O rîvnău și-alți mături, un flamingo era,
în orașul acela de pustă.
Se-mbrăca vaporos și pe Corso trecea
legăndu-și făptura augustă.

Am plecat. S-a topit resemnată, tîrziu,
doamna mea ca un fluture sferic.
Dar mă caută noaptea cînd stau și mai scriu
versuri proaste în veacul isteric.

Tu

Ca o sabie de sticlă
vibrezi lingă mine.
Odințoară te iubeam atît de nebun
încît cu o singură respirație
trezeam din somni-clopotele.

Scrisoare neexpediată

Și uite, mi-e atît de greu
în orice clipă să fiu eu
și nu mai vreau să scriu de fel,
am dreptă-n lanțuri de oțel
cînd despre tine-ăș vrea să scriu
și nu mai pot și nu mai știu.

Poate că dormi, poate că ești
acolo-n depărtări cerești
la soba veche așteptînd
din Marele Oraș un rînd.
Și te gîndești că-n ierni pustii
stau seara pe la sindrofii
distins, ironic și ilustru
fînd de braț cite-un ministru.

Și eu mă mint și tu suspini
cînd umblă vîntul prin grădini.

Nu știu ce trist și singur sint,
viața mea-i un simplu rînd
pe coala albă și purpînd.

Fă-mi loc, vreau să mă-ntorc acum
să dorm înveșmîntat în fum.
Și tu, nemaștiind visa,
să stai pierdută-n preajma mea.

Purificare

Să mergi duminică prin sate,
Iancule, dacă n-ai fi
sus în țiga Găinii
oș sta singur să mă rup
tama ca un lup.
Dar tu ești. Acolo ești
în înmămurii cerești,
lingă lună și mai sus,
unde te-ai oșcuns.
Iancule, de-ți este dor
fii tu al românilor
și cu ochii tăi de sfânt
înfloresc din pământ,
Iancule, Măria Ta
bucură-ne inima.

Bătrîni uități pe cîmp de-un veac,
ca niște mici statule de ceară,
fac plînea țării să răsară
cu vîgala lor tot mai precară
purată printre flori de mac.

Să stai, uitat, lingă-o fîntînă
pe unde fluturi zboară beji,
rispa soarelui s-o-nveți
scîlipind pe oasele de geț
incorporate în țărînă.

Să vezi la porți printre petunii,
albi și frumoși ca niște zeci,
ninsoraia tîmberelor de miei
ce behăie lângă teme
păscînd legați de scurte funii.

Și să te-ntorci purificat
purînd în piept un semn divin,
să-ți fie inima un crin
de nevinovăție plin,
simbolul satului uitat.

Tablouri de Florentina Marinescu
In paginile 4-5

ion florian panduru

PLOAIA

Cînd au ajuns acasă de la sapă, erau
frînți de oboseală. S-ar fi culcat îm-
brăcați fără să mănînce, dacă n-ar fi
venit Cocoroane să se facă, cum îi era
obișnuit, ca cerea cea. Cînd o apuca dorul de
vecini, lusa casele la rînd. Sădea sub nuc cu o
legătură în mîni. Mircu se prefăcu că n-o vede,
Maria se opri în dreptul ei.
— Ai venit pe la noi?
Cocoroane se sculă.

N-aș fi venit, că nu-mi văd capul de tre-
bur, dar n-am avut cum, Mircule! Bătrînul se
înțorse încudat. Ți-a trimis Anane al meu să-
nătate. I-e tare dor de tine. Mircu își dădu
seama că nu mai poate scăpa, se așeză trudit
pe piatra cioplită din fata casei. Cocoroane des-
făcu legătura și le întinse două pachetele cu
biscuiți. Să fie sufletului lui Anane! Cel doi
rămaseră cu biscuiții în mîni, neștînd ce să
facă. Își dădură seama că nu-i băută.

Anane murit de douăzeci de ani, cuț îl
mai dai tu de pomana?
— Nu i-aș fi dat, Mircule și Mario, numai că
nu-s două ceasuri bune de cînd m-am pomenit
cu el în capul cucuruzului, lingă gard.

Cu Anane? Întrebă cu interes Maria.
— Da-ar fi fost numai el, mai trecă meargă.
N-a venit singur. Atît de rău mi-a părut că
n-am avut un pahar de răchie, nu pentru el,
Anane a băut pe lumea asta să-l ajungă și din-
colo, numai cum v-am spus, n-a venit singur.

Se căută îndelung, apoi scoase de după brăci
o bancnotă de douăzeci și cinci lei. Mircule și
Mario, dați-mi un strop de răchie, nu vreau pe
gratis că și voi ați muncit. Maria nu vru să a
banii, Cocoroane îi îndesă în laibărul lui Mircu.

Du-te și scoate, o îndemnă Mircu.
— Mă duc eu la grajd, dau la vacă, fac tot,
numai să nu mă lăsați.
Mircu rămase singur. Cînd veni Maria refuză
să bea.

Dă-i ei. Soase banii din buzunar. Și aștia.
L-o fi visat pe Anane. I s-o fi scurtat
și ei.

Asta trăiește mai mult ca brazil. Toată
viața n-a frîmîntat-o nimic.

Cocoroane auzindu-i vorbind, tuși de citeva
ori. Cînd ajunse se așeză pe colțul pietrel. Ma-
ria îi puse banii în poală. Cocoroane îi luă, nu
înainte de a simți în nări aroma prunei de vară.

Bătrîna îi întinse ulcica de pămînt.
— Să fie sufletului lui amîndoi. Gustă Mircule,
tu te-ai înțeles bine cu Anane al meu. Bea și
tu Marie că nu stau mult. Împătură banii și
rămase cu ei în mîni.

Cum l-ai visat pe Anane?
— Nu l-am visat.
— O venit așa, să te ajute la sapă? Întrebă
Mircu plictit.

Secera galbenă plîți o vreme de-asupra lor,
pe urmă se pîtelea sub o zdreanță de nou. Nu-
mai citeva stieleu timid dincolo de creste.

Mine ploale, își dădu cu părerea Cocoro-
ane. Era bine să-l întreb. M-as fi dus plînă-n
Priboi dacă s-ar fi stricat vremea.
— Pe cine să-ntrebi?
— Pe moș.

Anane răspunde cu ploile pe lumea-ai-
altă?

Luna răsări iar și lumina obrazul bătrînului.
Acesta zîmbi cu un aer de superioritate.

Da' cu ce nu răspunde dincolo? Atita pot
să vă spun că are putere mare. În un fel de
ajutor. Ce zice el, cam aia se face. Mîna dreaptă
plecase singură spre pămînt și două degete su-
lipira de toarta ulcei. Drumul pînă la gura era
înțec ca într-un ritual. Îl bună. S-or bucura și
ei. Da' cred că au și acolo, nu se lăsa moșu.

Gustă, Mircule, că nu-otrăv. Mircu bău de
data asta mult și gîndurile lui începură să prin-
dă culoarea seninului de noapte vîrcăci.

Nu l-am știut așa de cuminte pe Anane.
Să nu-ți cadă cu greu, el era cam prost. Tu ai
cam făcut ce-ai vrut din el.

Cînd ajunse ulcica la Maria, aceasta o puse
cu grijă pe pămînt.

Asta-i drept, nu era cine știe ce. Da' acolo
s-a deșteplat. Doamne, Anane dacă știam...
Nu-și putu continua vorba. Maria o prinse de
mîna.

Spune cum l-ai visat, că ne prinde ziua
aici.

Cocoroane ridică tot așa de încet ulcica și
după ce bău, se așeză și se șterse cu colțul bas-
malei.

Numa' voi mai aveți răchie în Satbătrîn. Pe
unde am umbat, suflă vîntul. Cînd în Priboi se
vînde cu o aută de lei litru. Și nici nu-i bună.

Să fie vreo patru, cinci zile, de cînd m-am dus
să cumpăr sare, cînd vă spuneam... am luat
o jumătate de la a lui Breană, îi știam de aici.
Credeti că-am putut s-o beau? Și acu îi sticla
după o tuță! Mai gustă odată să se convingă
de calitatea iocorii. Asta da, te scoală din morți.
N-au ai din Priboi nici cînd mor așa ceva. O
avut dreptate moșu.

Care moș?
— Ortașul lui Anane.
Mircu începu să se ridice.

Stai Mircule, ca și pentru tine am venit.
— Mine avem de săpat.
Cocoroane puse țuca la locul ei.

Voi știți nucul meu de lingă gard? Nu
ai sălbatic, cel de lingă capătul holdei. Pentru
caro am avut sfadă mare cu Dumitru Graur,
de s-alerga cu săcurea Anane cu el.

Spune.
— Tot acolo mă hodinesc, is mai bine de cinci-
zeci de ani. Că locul îi de la muma, de zestre.

Mircu, încudat, bău toată ulcica. O căldură
plăcută și tîhnită începu să-l cuprîndă, prima
dată i se încălziră picioarele, apoi mîinile și
pe urmă urechile. Norul pierse și spuzenie de
stiele luminau ca ziua mîntule.

Du-te dracului, Cocoroane, cu Anane al tău
cu tot! Aici ne prinde ziua! Mario! mai
adu una.

Nu ne culcăm?
— Nu, stăm să vedem care-î treaba cu Anane
și cu moșul.

Maria se desprinsese cu greu de pe piatră. Co-
coroane o urmări cu privirea, apoi se întoarse
spre bătrîn.

Și cum îți spuneam Mircule...
— Sial, nu-mi spuneai că nu vine și ea, de
urmă iar trebuie s-o iei din capăt. Știu cu
ce-i cu tine, ți s-a făcut dor de băutura și-ai
venit să ne protestezi pe noi.

Știi că vara nu prea alerg după răchie.
Măi, că și-acuma îi văd înaintea ochilor.
Lucrul asta nu s-o mai întimplat de cînd îi
lumea și pămîntul. Zici că nu-i nimic dincolo,
îi tot ca la noi, dacă nu mai bine.

Maria aduse ulcica și o așeză între cel dol.
— Acuma cred că ne spui ce-i cu Anane.
— De aceea am venit. Cocoroane ridică capul
și începu să privească cu sfîlnenie bolta. Sădea
teapănă fără să se miște ca și cum pe cer ar
fi fost cineva care-o privea.

Săpam singură, Mircule și Mario, cum tare
de douăzeci și mai bine de ani. Pămîntul, sap
ca piatră. La o vreme, să fi fost prințul cel
mare, n-am mai putut de sale.

— Așa-l.
Cocoroane n-o băgă în seamă pe Maria, con-
tinua privind stelele.

Am spart cu mîchla sapei citiva bulgări, să
pot aduna o mină de pămînt lingă firele de
cucuruz, dar am-simțit că nu mai pot. Era cald.
M-am dus sub nuc și m-am așezat pe iarbă.

Te-ai culcat?
— Nici n-am închis ochii. Deodată mă pome-
nesc cu Anane lingă gard. Mă uit bine, el îi.
Da-cu cine să fie? Anane l zice eu. El prinse a
zîmbi. Purta haine albe de cioarec. „Nu ți-e
cald?” El făcea cu ochii spre mine. Celăit
dădu bună ziua și mă-ntrebă dacă nu mi-s gata
cu săpatul. „Cum să fiu gata, dacă mi-s singu-
r?” și m-am uitat cu cludă la Anane. El ridea.

Pe urmă a venit lingă mine și s-au așezat pe
iarbă. Abia atunci îl aud pe Anane. „Tu stii
cine-i dumnezeul?” M-am uitat lung, să-i iau
de undeva. Semăna cu Iosif Fîntăru. Că-i mai
tînetă minie.

O fost vărul meu după muma, spuse Mircu.
— Semăna și nu semăna. Tot așa înalt numai
că asta avea nasul mic și plete albe. „Parcă l-
aș ști de unde-ai, bine? El a fost greu de fire, rîs
și-i făcu cu ochul străinului. Apoi se-ntorse
spre mine: „Îi Moșu, proasto. Nici atita
nu știi?” Am zîmbit și eu: „Cum să fie
dînsul, ce să caute în sărăcia noastră?”

Dacă vine se duce la Priboi că are ce vedea,
ai tu ce să-și piardă vremea?”

Mircu bău și o-ndemnă și pe ea. Cocoroane
împinse ulcica.

Moșu se uită la mine cum mă uit eu la
voi. „Nu minie” zise și odată se lumină totul
în jurul nostru. Încremenise și frunza nucului.

„Doamne să mă păzești, ești chiar dumnea?”
Moșu, mine să crăp dacă mint, mă luă de
după cap. „N-ai crezut că-ajung și-aici?”

Cu ce-ori venit? se interesă Mircu, că doar
n-au plecat pe jos.

Doamne, Mircule, eu cred că vorbesc c-un
om cuminte, nu c-un prost. Pe Moșul îl
văiți tu?! Dacă nici el n-are, atunci cine să
aibă?! „Și cum de ai ajuns aici?” „Am ocolit
lumea în lung și în lat, cu Anane după mine.”

„Vă-măcești, bine? El a fost greu de fire pe
pămînt”. „Îl cel mai bun prieten al meu. Nimie
nu fac pînă nu-l întreb pe el!”

Mircu rise pînă cînd îl trase Maria de mîneacă.
— Acum pricep eu de ce s-o stricat vremea.
Ninge-n mai și iese soarele în puterea țerii.

Cocoroane nu se sinchisi. „Cu ce-ai umbat
atita amar de drum?” „Aven, zice, elicoptar!”
— Și-i mină, Anane?
— Nu știu, că nu l-am întrebă. Poate s-o fi
învățat, i-o fi dat cineva minie.

Da ce căutau la noi? întrebă Maria cu
evlavie.

Cum v-am spus, Mario și Mircule, mă ținea
de după cap. „Poate ai venit cu vro trîmbă,
ori veniți să coborîți în Priboi”. „N-avem ce
căuta acolo”, se zîbrise la mine Anane. „Noi aici
avem de lucru”. Omul în alb, mai domol, luă mîna
de pe umărul meu și începu să măsoare cu ochii
pămîntul. „Nu-i rău, zice, ai dreptate.”

„Ea îi-a spus nu de-acuma, n-avea rost să ocolim
lumea. Loc ca aici nu-i nici în rai”. Călătorul
iar privi cu interes Satbătrînul. „Halde, spu-
neți-mi și mie despre ce-i vorba”. Ni s-a împu-
șinat raiul, îi tare multă lume. Ne-am gîndit
să-l lărgim, numai că n-am găsit pînă aici un
loc care să-mi placă. Pădurea de dincolo îi tot
a voastră?” În mine începu să se suture frica.

Aștia, zic, ne lasă fără pămînt. „Nu-i chiar așa
frumos, de ce nu mergeți în Priboi ori în Min-
dreana, au și recamele și tivlizoare? Aici la
noi ce să faceți?” Anane sări la mine: „Taci,
proasto, tu ești mai cu minie ca dînsul? Știe
el ce face?”. Tatăl, calm, cum îl știți, îi
liniști cu mina dreaptă: „Anane, ți-am mai
spus, nu o dată, să nu fi nervos”. Pe urmă se

uită la mine. „Nu-i loc mai frumos în toată lu-
mea ca la voi. Eu nu l-am crezut pe Anane”.
„Nu, zic, nu te lua după prostul de Anane. Îi
pămînt rău, galben, abia ne ducem zilele”. „O
fi, zice, da' mie-mi place. Parcă nu-mi mai vine
să plec de-aici”. Se întoarse spre prostul meu:

„Anane, ce-ar fi să te duci după oameni?”.
Moșu nu-și mai desprindea ochii de
locurile noastre. Se uita cum se uită unul care
n-a mai văzut ce-l frumos pe lume. „Păi,
zic, n-au cum să vină, n-au apucat de drum”.

„Ce drum, eu nu văd decît poezii?”. Îi jaur
de mîna și-i arătă cleanțul puscat. Atunci se uită
furios spre Anane: „Tu nu mi-ai spus nimic.
M-ai făcut să-mi pierd vremea!” Și Moșu
se repezi spre el și-l rase două perchi de pal-
me: „De mine te schimb, nu mai ai ce căuta
printre sfînti. Te pun la oi!”

Mircu ridea cu lacrimi, Maria o privea cu
gura căscată, uluită.

Cum a putut dînsul să facă treaba
asta?

Nu știu, atita pot să vă spun că se mal
uită o dată peste locurile astea și începură să-i
curgă lacrimile ca mărgelele. „Și-cît m-am bucu-
rat eu de locul asta, îmi făceam că-mi colîbă,
nu mai plecam nicîndu”. Mîna Cocoroanei
coborî încet spre umbra cîmii. După ce bău,
reveni iar în lumea lui Mircu și a Mariei. Nu
cred că-am dormit. Pot să vă spun și cum eram
îmbrăcați. Tot ca pe la noi. Mi se pare că și el
stau mai retrași, de aia îi s-a dus inima după
Satbătrîn.

Du-te dracului, Cocoroane, cu poveștile tale
cu tot. Hai să ne culcăm.

Cocoroane ar mai fi vrut să stea însă cel dol
o îndemnasă, dormiri că dol prunci și nu se tre-
zira pînă tîrziu cînd Maria auzi ploaia bîcînd
figla.

teatru

După o săptămîină de teatru, Gala
brăileană s-a încheiat cu un specta-
col, în premieră, al Teatrului Maria
Filotti: Familia de Dina Cocea, în
regia lui Alexu Visarion.
Încercînd să pătrundă dincolo de
aparența relațiilor umane, dramatur-
gul Dina Cocea sondează universul in-
tim al familiei și, în miezul ei, al fe-
meii-mamă, și soții, al femeii angre-
nate în responsabilitățile vieții sociale.
Fără să cadă în enunțări moralizatoare,
fără să plictisească, Familia înfățișea-
ză o amplă galerie de personaje con-
temporane, bine diferențiate drama-
turgic și psihologic, cu o replică spon-
tanică, concisă, sinceră. Se vorbește
despre corectitudine și incorectitudine,
expunîndu-se doar faptele. Ceea ce
este inadmisibil, pentru unii, intră în
fișcul lucrurilor, pentru alții. Ceea ce
este moral sau imoral se deduce din
reacția personajelor, din conflictele
dramaturgice. Autoarea nu la atitudine
nici față de unii, nici față de alții,
lăsîndu-i să se expună așa cum gin-
desc, lăsînd spectatorul să tragă con-
cluziile. Comedia Familia se bucură
de verba și frumusețea verbului unei
mari actrițe, care după experiența celor
50 de ani de artă scenică, se con-
sacră, cu emoție și pasiune, scrisului.
Dorina Sătmaru, singura cu scaun
la cap din toată casa, este femeia
realizată pe plan profesional.
În finalul primei părți, pe un fond

Familia

de isterie generală, cînd fiecare se
desfășoară în felul lui, singurul om
echilibrat rămîne Dorina. Marițona
Negru, actrița care a intruchipat-o, a
fost reținută, gravă, uimindu-se fără
să-și exagereze ulmirea, suferînd, fără
să-și exagereze suferința (Diploma
Comitetului Județean al Femeilor a
fost binemeritată). În partea a doua
a piesei, în dialogul cu Gheorghe Sătmaru
(soțul ei) — interpret Gh. Moldo-
van —, cînd Dorina încearcă să afle
adevărata cauză a neliniștii ei, actri-
ța dramatizează, depășind cu mult re-
gistru teatrualității acceptabile. Ambe-
le părți ale spectacolului sînt conduse
de Alexu Visarion de la particular la
general, de la calmul aparent al fie-
căruia la furtuna apoteotică a rela-
țiilor de familie ce pare că reîntră în
normal prin sfîrșitul dramatic al unuia
dintre membrii ei. Cei înrăiți, învîșțați
să la dincolo de ceea ce li se cuvine,
încep să „jocă farsa virtuții”, prin-
zîndu-se, în viziunea regizorului a lui
Alexu Visarion, într-o întempestivă
Perință, descălușîndu-se într-o falsă
vesteală, uilind, pentru moment, neza-
zurile ce l-au tensionat o noapte în-
treagă. În zorii zilei, în iureșul sim-
bolice perinațe se prinde și repudia-
tul cap de familie. Dorina protestează,
dar protestul ei este zadărnice: el nu
poate fi decît ceea ce este. Și, în timp
ce „vinovații” dansează nebuneste în
camera de alături (trăgîndu-i pe toi

În această sarabandă a mistificării)
dansul se face simțit, pentru specta-
tor, într-o exprimare eliptică, prin
proiecția umbrelor dilatate, grotesci,
în scenă reîntră mama și fiul, care,
ostentiv de lurescul evenimentelor, nu
percep, decît într-un tîrziu, căderea,
în noaptea, a bunicii (minunata actriță
Ileana Radu). Vocile ce se desprind
din inerta tabloului întemestiat și de-
finesc natura individualului prin chiar
instrumentele generalului.
Gh. Moldovan mimează borectitudi-
nea conjugată în contextul vieții presu-
pus-duplicitate a lui Gh. Sătmaru,
George Toropoc este fiul misogin,
care va lua asupra-și vina tatălui pen-
tru a aplana conflictele tragice ale fa-
miliei. Bujor Macrin este artistul aeri-
an, suferînd pentru nedreptate, pen-
tru minjirea adevărului, Sorin Dincule-
scu este mezinul răsfațat care tră-
iește împetuș bucuria de a se desco-
peri, într-o bună zi, tată. Anamaria
Pislaru este fiica îndrăgostită, dar lu-
cidă, acceptînd confidențele mamei,
dar neputîndu-se încredința ei. Mircea
Valentin, Greța Manta, Rodica și Ro-
meo Mușteanu îi reprezintă pe „re-
gativi”, într-un joc orsecum îngrosat.
Juriiul Galei a acordat, în unanimitate,
trofeul Marelui Premiu (o fru-
moasă statueta de bronz, replica femi-
nină a Oscarului american) spectaco-
lului Familia, în regia lui Alexu Visa-
rion și scenografului Gh. Moșorec.
Întregul colectiv artistic al reprezenta-
ției a fost onorat cu o diplomă de
onoare (pentru fiecare actor în
parte).
Regrețînd participarea restrînsă a
teatrelor din țară, sintem încredințați
că eforturile organizatorilor vor avea
un ecou de mai mare amploare în
edițiile viitoare.

Nicoleta Gherghel

film

f

Pădureanca

Proza realistă, viguroasă a lui Sla-
vici a dat prilejul unor ecranizări reu-
site — precum cele după Moara cu
noroc sau Mara; este în mare măsură
meritul prozatorului, pentru că inter-
vențiile în structura dramatică a nu-
velului au fost minime; patima banu-
lului, a pămîntului, a dragostei, orbirea
izvorită din patimă, dau prozei lui
Slavici dramatismul din care filmul se
poate hrăni în voie; (de altfel, ci-
nematograful a apărut prea tîrziu pen-
tru a mai aduce aici, în sfera drama-
ticului, contribuții hotărîtoare); eroul
„darnat”, refex tîrziu al romanticis-
mului, ipostaziat cu predilecție în
scrierile lui Slavici, este prezent și în
filmul Pădureanca — scenariu de Au-
gustin Buzura și Nicolae Mărgineanu,
după nuvelele lui Slavici; tînrul ple-
cat din sat „ca să învețe la școli înal-
te”, care nu se adaptează lumii în care
e trimis și care, nici reintors acasă,
nu se mai poate integra universului
de care s-a rupt, este o temă de me-
ditatie care a dat destul de mult de
lucru literaturii, singura sansă a re-
lularilor fiind localizarea — datele
concret-istorice și biografice în care
evoluează personajul; la vremea la
care Slavici își scria povestea, ea era
de bună seamă aproape o nouă temă

tră literatura noastră; între timp însă,
contribuțiile au fost masive și scena-
riștii au simțit nevoia să dilate unul
din termenii ecuației: eroul fuze din-
tr-o lume atînsă de holera — o lume
de cosmar —, întorcîndu-se la trecut
pentru a-și regăsi liniștea și ființa;
este minat, împins, hătuit, de o febră
care l-a cuprins ireversibil, care nu-i
dă pace și în cele din urmă îl pierde;
nu mai poate trăi nici „dincolo”, în
oras, nici „aici” în sat; holera se în-
tinde amenințătoare, nu mai e doar o
boală a trupului, ci și o boală de su-
flet; „dincolo” este imperiul, este
lumea în care dîncează împărțat, iar
„dincoace”, în sat, este lumea în care
dîncează structurile patriarhale, regu-
lile tot atît de oarbe ale familiei și
prejudiciile locale. Transpusă în ter-
meni moderni, proza lui Slavici are
de distigat; mecanica ei interioară e
mai puțin rigidă, mai ambiguă, făcînd
loc unor sensuri mai largi; dragostea

florentina vișan

Portret

S-ar părea că plinge — dintr-o scufundare mult mai adâncă decât somnul chipul se ridică la suprafață. Nu se poate descrie se spune doar „o stare ciudată” în trecut ca despre un dezgheț primăvara cind apele preaplin-și revarsă. O veghe îndepărtată a ochilor sechestrați sub pleoape...

„Multiple stări de cristal tremur-n clinchelor ușor despart ușor iatacului de prăvălilor ca un soi de jod străvezie împințit într-un trup înmăit dincolo de zare” Rîul năvalnic tot mai aprig se umflă coame-nspumate și nori cresc laolaltă descresc limpezesc în urmă contururi pe alacuri estompat de urmele milului nisip diafan ici colo sclopiște și o minusculă cicatrice — emblema — se destăinuie

pe timpla pinzei inmugurind

Dimineața

Pasărea vestitoare deasupra feței mai planează o clipă își zbate ușor gheara de diamant incoalează întăritoarele semne inflorescențele luminii lent desfășoară petale un copac împărășind înspre sine efluvii pase magice ce mai puternice se întorc explorează injurul vrăjitoarește mă nalt dincolo de nori calcaroși și falduiri roșii de pe lujere albe ritmat se desprind refac un străvechi ritual fosnetul unei căderi întrece în perfecțiune cadenta tăisului de-atâtea veacuri intact (măstăruț măcelor al lui Zhuangzi) dar umirea printului pe nimeni nu-ncearcă Doar această armonie ca o aură învăluitoare ca o etanșă capsulă cosmică ce o să mă poarte prin oceanul zilei împicite de lucruri de zgomot și de fețe uimite pe după geamul murdar pe care iată ce simplu pot să le-nlătur printre care iată ce simplu mă avint pulsind într-un mic suvoi limpede

Atit de devreme

Îmbătrinesc atât de devreme țesuturi părți ale trupului ce nu și-au aflat vreadă? Împlinirea Clipa în cora fiecare atom alcătuitor ar atinge sublimul nici nu există Mai umilă asadar decât firul de iarbă decât piatra fulgerată cu mult mai umilă Și iluzia înțelepciunii țirle răsplată cind atitea celule deja pășiseră-n moarte Cu puține înștăitări emisioni in crepuscul corăbii fantomă în marea de sînge Meru mai ușoară de mine așadar meru mai curată într-o unică des-săvîșire un schelet de cetate temeinic prădată

Tablouri

din dinastia Sung

— fragmente —

Umil printre ninsori un abur sur descoperă pădurea înghețată un lăstăriș cu crengi îngreunate de rece rod. Privire secerată.

Trunchiul de pin cobrat ca un dragon plutind desprins ușor spre-oval de lund Umbrosul vietnii ca hăul gurii un mugure înveșmintează-n văluri Ca scrijelat haloul azurii nori suspendați cascade rețezate.

Poartă deschisă. În spațiile ei alta și mai în fund deschisă înc-o poartă și-n fiecare-o siluetă-nțoarsă cu un contur identic : capul negru încercănat la fel abia ivit ca dintr-un somn de sub un tainic clopot.

Știa că nu mai e tânăr. O simțise în dimineața aceea cînd obosise. La demis. Cîndva făcuse ceva, ceva mai mult la club. Acum obosise. Vîrsta. Ca Faust însă nu putea face sau încerca. El era Karel și atit. Funcționar. O slujbă ca asta nu i-a creat mari emoții, cu privire la concediere. Totul e să fii înfundat, infiltrat în toate. Și să pari priceput. Și să pari bun, bun funcționar. Era tîmă sa de o jumătate de viață și încă o bucată. Putea să se considere un tip căruia îi mergea ca todeauna, probabil bine. Fără canioane, deși în țara sa canioanele erau unele din lucrurile foarte frecvente. El sunea țara sa, deși ațele nu prea demonstrau chestia asta cu țara care ar fi și a lui. Dar nu-i plăcea să-și amintească. Și nici nu-și prea amintea. Nimeni nu-l cunoștea prea bine. Își cumpărase casa aceasta modestă pentru a putea fi în apropierea slujbei. O investiție bună. Se simțise bine aici. Aproape treizeci și ani înștăit. O mobilă sumar dar confortabilă. Freda îi făcea curățenie de două ori pe săptămînă. Își re- presa că e cam dezordonat, altfel n-ar fi fost nevoie de Freda decit o dată pe săptămînă. Ar fi făcut economii. Așa, norocul Fredei. Ba- lanta asta, nimic nu se pierde. Zări plicul. Da. Îi găseăse așară pe hol. L-a deschis cu oarecare curiozitate.

Nu-si mai amintea de cînd nu mai primise scrisori. Aceasta avea ceva între oficial și ne- I se aducea la cunostință că „ar fi bine” să treacă a doua zi, adică azi, pe la Cabinetul 73 în legătură cu casa pe care o locuia de atîta ani. I se dădea adresa. Se îmbracă și porni. Găsi cu greu strada și mai cu greu clădirea respectivă fiindcă nu avea nimic din ce ar fi putut avea cel puțin 73 de „cabinete”. Intrînd, căută ușile acestor cabinete. Nu exista la parter nici una. Primul etaj la fel. Al doilea asemenea. Miros de igrasie. Semifuneric. Pe scări era ceva lunecos, rece și umed. La etajul trei o ușă. Nu era scris nimic pe ea. Dar era singura din clădirea înțată în scrisoare. Bătu, nimic. Bătu, bătu continuu. Nimic. Așteptă. Făcu cițiva pași. Auzi ceva scrișind. Aici nu avea ce scrișii. Probabil că cel din cabinet îl auzise și leșise să vadă cine bătuse. Se întoarse și bătu calm, chiar delicat de cîteva ori. Atit. Dar nimic. Peste cîteva minute iar. Tot nimic. Vru să plece cu adevărat. În fond, ce să fie

debut

daniela clenciu

USA

cu casa lui? O plătise, o locuise, nimic, de- sigur! Se întreba de ce-și sacrificase ziua pu- nindu-și slujba în pericol, pentru o scrisoare? Poate că nici nu-i era adresată lui. Imposibil, pe plic era numele său, strada, numărul casei, da. Atunci ce se întâmplă? A greșit el. Poate

debut

justin panța

Interioare

N-am să cobor în tine ținînd în mină lanterna, să-mi lumineze drumul. Am făcut-o de atitea ori, fără rezultat. Iar coborirea aceasta, într-o ființă — lăsîndu-te să aluneci pe frîngiile lunși, imi zgîrie miinile pînă la sînge, picurînd stropi roșii pe podea; cel cîde te urmărește va și întodeauna pe unde ai trecut. Lumina lanternei mi-o arată o figură strîmbă, scrijelită în lemnul unui bufet, masa răsturnată în mijlocul camerei, paharele goale, sticle goale. Nu asta căutam, deși am înțeles beția lăuntrică, petrecerea zgomotoasă care s-a dat acolo, în tine — și-am înțeles lumina mahmură din ochi și zîmbetul bolnav, totuși înfatnat. Deci lumina din ochi și nu a lanternei. Chiar dacă lanterna ești tot tu, ființa în care cobor,

iatrății universale

In apele tulburi ale miinții nu trebuie tras cu tunul căutînd cadavrele celor înecați acolo care se ridică hidoase din adîncuri tocmai lîngă barca în care te afli. Căci sufletul e ca o oglîndă — acoperită în asemenea clipe, altfel sufletul celor morți va dăinui răstrîngîndu-se înspre noi. (Un suflet ogîndit de alt suflet — ce poate fi mai respingător?) Dar există o forță, atracția universală, invers proporțională cu pătratul distanței dintre obiecte — iar acestei forțe ne supunem

Riul cu aripi de timp

Prin fluturi albaștri să privești depărtarea (i-am spus Riului), apoi să plouă...

Domnișoară Dragoste, pășind pe noaptea ochilor mei, de lucruri prea multe năpădită, palid am să trec (de ce palid, nu știu)

Un riu cu aripi voi fi străjuind pereții acestei mirări și printre lumineaso flori am să plec de nu mă vei opri.

Poartă

federa verii pierde lumini, — o aurire e-n toate. Noapțile, n ritmuri adormite-s de mult riuri visînd, mult dăruite cu sete. O-nflăcărare hotărnicînd, un nume de aur; poartă în doruri virstele-ntregi ca tăișuri de raze.

ioan suciu

Euritmie

Cuvînt privit de mindre înțelesuri Auzi-mă! E ceas înalt seninul Acestei zile care ne respiră Reverberîndu-și, — ochi de verb, — preaplinul.

nu este clădirea respectivă. Se îndreptă spre scări unde o fiște de lumină l-ar fi permis să mai citească o dată scrisoarea. Deschise plicul. Ceva scrișii iar. Se întoarse brusc. Nimic. Usa nemiscată. Cobori înțurcat scările. Ajuns în stradă respiră adînc aerul curat sau aproape curat. Întrebă primul trecător dacă aceasta este strada. Răspunse. Da, corect. Cea din scrisoare. Dar nu e amabil să-ți spună și ce număr are clădirea din față? El și-a uitat ochelarii. Da, numărul din scrisoare. Se apropie de clădire și începu să o privească atent. O ochi. Fos- netul unor plopi cenuși, nesfîrșit, umezi în umbra clădirii îl înfioră. Nu găsi nici o altă intrare. Încercă să privească pe ferestrele de la parter. Dar erau mult prea sus. Întrebă alt trecător. El nu știa ce e cu clădirea aceea? Nu domnule, nu a știut niciodată. Dar nici curios nu a fost. O clădire ca toate celelalte. Karel se întoarse din nou. Urcă iar scările. Bătu în ușă. Nimic. Se îndepărtă. Scrișii. Plecă însă acasă. Pe hol găsi același plic. Noaptea aru cosmaruri. A doua zi renunță din nou la slujbă și porni spre ciudata clădire. Lucrurile se petrecură la fel. Cu deosebire că el bătu mai puternic. Oricum, nu avea chef să-și spargă capul de o ușă în spatele căreia probabil că nu era nimic, dacă ar fi fost să respecte ciudățenia întregii clădiri. Cobori și-o mai ocoli de cîteva ori. Dar îl înălță bănuiala că în acest timp se putuse strecura cineva afară, iar el bătea fără vreun rezultat într-o ușă de la care practic nu aștepta nimic. Se întoarse acasă. A treia zi același plic. Plecă la slujbă însă. Fu anunțat că era concediat, cu regrete, desigur! Se îndreptă spre clădirea cu pricina. Măcar să știe pentru ce-și pierduse piinea acum, la bătrînețe. Lucrurile decurseseră însă ca și în zilele precedente. A patra zi se hotărî să nu se mai miște din fața acestei uși. Își luă de acasă un pachet, un scaun pliant și se instală în holul igrasios. Privi timp de cîteva zile igrasia zidurilor, ascultînd foșnetul ploilor cenuși, imenși. Noaptea mai trecea pe acasă. Își lua provizii și se întoarea. De fiecare dată găsea plicul. Zile peste zile rupt de tot și de toate. Într-una din dimineți, nemătrezînd deschise usa și intră. Dincolo, într-un hol micuț, pe un scaun pliant, împietrit de răbdare, un altul aștepta în fața uși.

ilie bădicuț

Pelerinajul Domnului Tudor

Din Bucureștii bucurii noastre, Domn pămîntean încoronat călare, Spre curți de scaun vechi cu steag și oaste Plecași spre noua te descălecare.

Nu să culegi din cer căzută mana Plecași cu oaste de panduri în grabă; Mergeai spre Argeș, Cozia, Tismana — Cetăți de vechi slavă basarabă.

In vis, în foisorul din Golești Veni Mihai, marit întru Ardeal, De mi te hotărîși să ocolești Să i te-nchini la Mănăstire Deal?

Vruseși să fii cu el un trup și-un suflet — Lipsea un trup la capul sfînt din racle — Și pin' la cel din urmă-al tău răsuflet Arseși de tot, tu, precăcurat făclă.

Ca lui Mihai și Vlad, țî-e trupul glie, Vis luminos, și teaz, și fără somn, Stai piatră neclintită-n temelie, Și-n inimi, Doamne Tudor, ne ești Domn.

De din vale de Rovine

SCRISOARE LUI MIRCEA CEL MARE

Îți scriem de din vale de Rovine De șase veacuri carte, Mircea Doamne. De-atunci izbînda ta ne curge-n vine Cu veri și iemi, cu primăveri și toamne.

In noi, în fii, la fel ca-n tine, tată, De cînd te-ai înălțat pe tronul Țării, Alături de Poada neuită Trăiau adînc Rovinele-nălțării.

Domn Țării pin' la Marea ei cea Mare, Ți-ai apărut nevoile și neamul Și răspundeau statornic la chemare Tot ce mișca în Țară — riul, ramul.

Zidit-ai Cozia, Cotmeana; Dealul Primit de la strămoși l-ai înzestrat; Pe-atunci cu Țara se unea Ardealul Prin munți, prin oameni, grai din moși păstrat.

Acum, din Țara de livezi și grîne, Cu Cozia-n mijloc, din orice parte, Îți scriem toți umorși tăi, iată, vine De la Rovine-n nemuire — carte.

Lege a culorii și a ecoului

Lumina, grea de timp, — nu-ncape — în singur cercul răsărit pe reci țării ce vor să scape de paradisul înăspriț.

De ce imi numeri, azi, — de ziulă — ochiul în care te-am — doînire — ivit precum o stea, trecînd în galbene și vechi potire?...
porumbiște...

plastică

P

Forma senzației

Viziunea artistică a lui Marcel Guguianu nu este atât de lineară pe cît ar părea. La o privire superficială, se încadrează într-o formulă unde variabilele sînt perfect previzibile. Pînă a ajunge la ea, artistul a parcurs un drum lung. Plecat de la o bună experiență academică și trecut ulterior prin focurile realismului anilor '50, Guguianu a trebuit să lupte cu sine însuși pentru a nu fi ispitit de magia naturalului. A modelat meru cu multă ușurință, avînd voluptatea studiului după model. Din prietenoasă prezență și necesară, acesta riscă să devină unor adversarului declarat al artistului, mai ales cînd tînde să îl subjuge inspirația. Guguianu și-a dat seama de „pericol” în momentul cînd a constatat că a fi un perfect colaborator de imagini realiste înseamnă în fapt să renunți la surpriză, la spectacol, la inefabilul artei. A preferat de aceea să se degajeze de ceea ce învățase de la Medrea și Anghel, artiști de mare forță și spiritualitate, dar legați pe planul expresiei de ultimele vicioruri ale unui romantism bine filtrat de experiența clasicistă. S-a întors către Paclurea, Brâncuși și Artz cultivînd formele pline, nu suficiente de stilizate pentru a atinge puncte limită ale abstracției. Hime-rele lui Paclurea au rămas pentru sculptorul nostru cordonul ombilical care îl lega, în continuare, de un

sau carnale, nudurile desenate de Guguianu lasă să se vadă, în simplitatea esențială a formelor, cum vor arăta sculpturile. Majoritatea acestora sînt în bronz. Suprafețele lor perfect lustruite organizează un joc de curbe și contracurbe care facilitează înscrierea fără dificultate în spațiu. Indiferent de mărimea efectivă a lucrării, efectul este acela de monumentalitate netruată. Ridicate la scară, miile imaginii devin majestuoase. Sculptorul nu a oferit soluții vizuale foarte diferite deoarece a fost conștient de faptul că o asemenea tentativă ar împieta asupra unității de fond a sentimentului care le-a generat. Toate statuile sale monumentale, ca și sculpturile de mici dimensiuni, au o intrinsecă senzualitate. Chiar și atunci cînd vrea să creeze imaginea unei Victorie, aducîndu-și aminte de prototipul celebru de la Samotrace care torturează încă fantezia tuturor sculptorilor interesați de temă, nu poate să nu îl confere corpului acestuia o tulburătoare capacitate de seducție. Reziduul de sentimente, emi- ții, impulsuri degajate prin epiderma de bronz sau marmoră a operelor lui Guguianu nu trebuie considerat ca un semn de imposibilitate de a accede la acea zonă a abstracției unde ideea pură tînde să devină imagine arhetipală — artistul nu și-a propus oricum așa ceva — ci, pur și simplu, ca o recunoaștere a propriei imposibilități de evadare dintr-un concret și senzații. Simplitatea formelor lui Guguianu nu indică aspirația spre esențialitate, nu se vrea semnul ireductibil al evoluției spre abstracție. Pe artist nu-l interesează ideea care stă la baza vîlții ci doar formele subtile, rafinate ale acesteia.

Un reporter al graficii satirice

ANDO, cu numele și prenumele lui Octavian Andronic, scrie și desenează cu o viteză și inteligență surprinzătoare. Înarmat cu un condei care servește în egală măsură reportajelor și anchetelor publicate în majoritatea lor în ziarul „Informația Bucureștilui”. — cit și caricaturilor pe care ne-am obișnuit să le întîlnim, de aproape un sfert de veac, în mai toată presa românească. Decî fără să se exagereze cu nimic, ANDO este capabil, în orice moment, să-și illustreze textul scris cu același condei și cu aceeași subtilitate artistică. Este, dacă vrei, comparația mi se pare destul de exactă, ca și cum un fotoreporter

și-ar ilustra un reportaj. În cazul lui ANDO ilustrația este caricatura. Și, totul se completează fericit formînd un tot unitar. Actuala expoziție a lui ANDO de la Galeria de Artă ale Municipiului București ni-l prezintă la maturitatea sa artistică. Depășind cu subtilitate granița caricaturii de presă (cea imediată făcută special pentru tipar, fără prea multe pretenții grafice), lucrările prezentate de ANDO, la actuala expoziție, printr-o delicată grafică de sevălet ne arată că, în momentul de față, artistul stăpînește diferite tehnici de exprimare, lucrările lui pun- tînd să stea și să reziste pe orice perete al unei galerii pretențioase.

În toate acestea primează umorul. Nu este un umor grotesc. Rareori unul filozofic și ca metafore întor- tocheate. Umorul lui ANDO este cu inteligență decupat din viața de zi cu zi. Mai tbate problemele care-l frămîntă pe oameni la ora actuală sînt reflectate în grafica satiri- că a lui ANDO. Reporterul carica- turist știe să le observe, știe să le exprime, știe să ni le ofere. În asta constă, după părerea mea, marele talent al lui ANDO. El are curajul și susținerea necesare din punct de vedere valoric pentru a se exprima în orice sală de expoziție din țară sau de peste hotare. Martor la ceea ce spun săi marelui număr de pre- mii naționale și internaționale care completează cartea de vizită a artistului. Iar expoziția realizată la G.A.M.B. confirmă acest lucru prin- tr-o grafică satirică de o înaltă ti- nută și rafinament artistic.

Sorin Postolache

Nicolae Velea

ULTIMA

Ninge - deocamdată - egal, alb și -gris-, cum spune și poate și mai spune ca de multe ori în anii trecuți o iarnă de iustă - de chioșc sau de album festiv de sezon. Avem acum o iarnă adevărată, aspră și aprigă, care încintă și desfășură ochii - iar gerul (mie îmi place gerul uscat) uneori prea oscuită parcă te bărbătește. Numai de n-ar fi poleiul atât porșiv din pricina căruiă cind cazii - parcă vind să mai verifia o dată forța gravitațională o pământului - vezi negru, cu toată împrejurimea albă. Doar copiii alunecă rîzind și se ridică plîngînd sau in-

Cercul lui Velea

Recitesc în război un pogon cu flori de Nicolae Velea, care mi se pare una dintre cele mai „sucite” cărți ale autorului, ca să-i împrumut termenii... Desi „sucit” nu are grade de comparație, pentru că „mal sucit” înseamnă „răsucit”, iar adierea în alte straturi comparativă cu la surubul ori la spirala în sus sau în jos, deplînd cum vrei s-o iei: urcare ascendentă spre dreapta, precum santul Columnei lui Traian, sau coborîre descendentă spre stînga, precum traseul lui Dante în infern). De răsucit continue, coloraționări, vulturi, rostogoliri etc. în toate fi vorba la Nicolae Velea, care are doar propensiune spre baroc, spre acel baroc immanent cârtilor și gîndirii populare în general. „Suceala” sau „sucirea” la el are mai todeauna două dimensiuni: cea a unei jumătăți de cerc și cea a unui cerc întreg. Imi stăruie în minte imaginea aceluia pumn al soldatului neamț ce-l apuca de guler pe bătrînul Cojocaru și-l sugrumă pentru că nu-i dă cai de schimb: „...mîna se însurubă între gulerul cămășii și rit, îl smulge pe om de acolo” (p. 83) ...mîna însurubată între guler și git îl smuci iar, îl scoase afară, îl plimbă și-l propti lîngă gard. Este jumătatea de cerc - aici, fatidică, dar în alte împrejurări numai însoțitoare, nefastă oricum, burnielnică. Sub semnul ei stau acele întâmplări „cunemze”, „priez”, în care „nimic nu se ține”, care nu coagulează gîndurile și deciziile personajelor (ale Personajului?). Brazda plugului răsturnată pe jumătate, stînd în rîspăr cu întinerul din adîncuri încă nevăzînd în lumina deplină, cu lumina din înalt încă nevăzînd în adîncuri. O situație improprie primirii semnelor, ori gîndului roditor.

Si apoi, restul Olnei, fata Cojocaruului, cînd cortezul mortuar este oprit în drum de santinele cu ordinul: „Immormintarea aceasta este interzisă”. Or, atunci ea nu se revolta (la ce buna? Sătul era ovariul etc. în toate fi plînz, nu rămîne descumpănită (ca restul cortezului) - ci, pur și simplu, obligă satul întreg să gîndească și să așesească o cale de ieșire din „cerc”. Pentru aceasta, face gestul tragic în simplitatea lui de a încheia o interdicție populară care zice că mortul de la groapa nu se mai întoarce: „Ea a luat un bou de coarne, un singur bou de un singur corn, și pe urmă nu l-a mai tinut nici p-asta, a răsucit căruța cu broboada parcă, cu ciucurii ei. Și-a băgat-o la loc în căruță” (p. 92). Olină nu-i în faptul de coarne, cum se zice, în sensul că nu se revolta, nu luptă propriu-zis cu imposibilul - ci doar un singur bou, de un singur corn: ea doar atîna, doar îndrumă animalul care apoi, de la sine, „răsucește” căruța, întoarce drumul într-un cerc complet în 180 de grade, revenind la origini, în curte, cu satul după ea, punîndu-i pe celălalt pe gînduri: ce e de făcut? Este sensul maior uman în care evoluează personalitatea. Olină nu ia, propriu-zis, decizii (numai de două ori ea exprimă mînia sa: „voia să cînd vrea o casă alături de sat și cînd îl alungă din casa ei pe Mite și pe Leduța”) - ea se supune voinței celorlalți (a părinților și a „sorților”, apoi a satului întreg), după care îl obligă să se așeze la lucrurile încercate. Ea este un fel de efect al voinței colective - care controlează, însă, cauza, ea face lucrurile provocator pentru ca acei care au împins-o la acțiune să se rezolve din nou (ca două oară, să lasă din semitecruț „sucelii” lor prin întinerul cercului complet „răsucire”, așa cum încheie rezolvate de la început. Ea este o zăvăznă necesară și fertilită, provoacă în fiecare în parte și în totți la un loc întoarcerea către ei înșiși și gîndirea adînc, dreptă, omenescă. Răzbite, în personaj, și cea bunădată ascunsă din inteligența populară. Olină nu opune răului răul, nu se luptă frontal, berbeceste (ca să ne păs-

vers. Fulgi de zăpadă - trecători ca o pasăre - bat cu degete boante în geamuri. Ei împurporează obraji și, cîzînd pe pleoape, le fac să bată mai repede, de parcă oamenii și-or face cu ochiul, ar deveni misterioși complici între ei, creîndu-se astfel un fel de simfonie albă, euforie colectivă și generoasă. Asta, e drept, pendinte de fiecare. Ca să mă sprijin iar pe spusă și scrisa unui poet, ține de faptul dacă fărîma de omăt îi cade în suflet sau pe pîlărie. E drept că autorul amintit se referea la frunzele înalte mergător terții.

Doar anotimpul alb nu este chiar atât de idilic și...

Joi 29 ianuarie 1987

trăm în nota expresivă citate „piezis” de către autor - dar nici nu abandonează lupta. Poporul posedă în zestre la ancestrală de limbă și inteligență și acel remediu împotriva răului pe care-l putem numi „magie albă”, acea încercare de a abate direcția loviturii adverse, de a o devia și a o face să cadă alături. Ombli-tățile se poartă în acest caz, pe față, în vîzful lumii, neavînd în aparență nimic de ascuns. Ca să-l ducă, totuși, pe tatăl Olnei la groapă, să-ntenii inventează o sărbătoare ad-hoc, pun cîrtilor într-o căruță împodobită cu ghirlande de flori din grădina Olnei (ea participă, deci, material - gîndul este al lor, însă), îi învătă să arunce cu flori în soldați, să creeze, adică, iluzia bucuriei: sub flori și zîmbete prefăcute (chiar reale); copiii iau gluma în serios, pe dricul căruții, se așază sîcîrlii care străbate, astfel, drumul îndîlnat spre locul de veci.

Înainte de a descrie acest gînd al sătenilor, autorul consemnează: „Si atunci, Mitea a găsit lesnea, una razna, care povestită și amintită acum, pare și mai anapoda. - Trebuie, a zis el, făcut tot pe față, sub ochi de soldat treaz și cu arma la picior” (nota bene: N. Velea scrie de însemnă anapoda - peste picior, a primde de picior greșit etc.). Razna, anapoda - nu sint direcții aberante înșind din semicercul succelilor ori din cercul complet al răsucirii; sint, în primul rînd, lesnea, cum se spune autorul înșind, întorcînd omenii în centrul cercului, în curtea de unde au plecat cu sîcîrlii. Olină îi obliga să caute soluția pînă cînd găsească „iesirea” din cele două interdicții: pe de o parte, interdicția de a ține mortul în casă, pe de alta, cea de a - immorminta (prima, immanentă, defîndînd firea lucrurilor și tradiția și a condiția lor omenescă, provocarea fetei îi obligă la răspuns; cea de-a doua interdicție este, desigur, brutală, aplicată din afară de către armata de ocupație). Este găsită, astfel, cea mai exactă cale de ieșire din cerc, pe tangentă ce separă succela de răsuceala omenilor, am zice. Ea este considerată razna pentru că nimeni n-a gîndit-o de la început (a o fi numit adevărată însemnă, pentru săteni, a fi recunoscut că n-au găsit această cale prin ei înșiși, că a trebuit să se lase provocați omenii și pentru că este, în te-adevăr, razna față de modelul lor sucit de a fi și de a culea; este anapoda pentru că a surprins pe picior greșit armata de ocupație - sau, dacă explicarea etimologică nu satisface, tot pentru că se încadrează alături cu drumul obișnuit al colectivității. Olină este personajul care se rupe de satul ei cu casa și cu gîndurile dar care se constituie într-un fel de olină a adevărului pentru aceluși sat; fără ea, ca punct de reper în timpul ordinii tradiționale a colectivității, colectivitatea însăși nu poate supra-viețui ordonat, legată „rețunat” cum se spune Nicolae Velea. Lumea o disprețuiește, însă-gurarea ei este pusă pe seama unei călătorii interioare (pe care nimeni, însă, n-o descoperă și n-o definește), este bănuia de păcate ascunse - totul pentru a justifica, de fapt, greseliile satului însuși față de ea. Să nu uităm că, atunci cînd îi ia foc finul din fața casei, Olină nu-si face nici măcar krijii: ste că satul o va apăra, și va da din nou pogonul ei pentru flori, ste de fapt, că satul și nevoile de ființă ea îndreptar, ca element de „ungere” (creșta) numele i-a fost gîndit astfel, de la „olui”, ca substanță tîmăduitoare bună de pus pe rană) a mecanismului său tradițional ce altfel riscă a se scleroza, a rușina, a se întepeni.

N. Georgescu

Monopolizarea gustului

Urmare din pag. 1

că el nu fac decît să reproducă modelele pe care marele nume celebrat în domeniul și pu le impun. De data aceasta, acest anonim avea mai mult dreptate și îndreptățire iar nu asistența care a murmurat asemeni reporterului: „Aha! Iată deci asta este, copiați modelele!” N-aveți personalitate, reproduceți și perpetuați - desigur - inclusiv comăriile altora.

S-a uitat pe moment, dar prea puțin au știut însă dinainte, că un interpret, cu cit este mai aproape de folclor, de duhul originar și tradițional al acestuia, nu se va recunoaște decît un reprezentant ce dă glas unei cereri colective și comenzi publice, că nu este decît un transmîtor. Și că, în contextul actual, transmîtorul, circulația folclorului nu se mai face de la gură la ureche ci mai mult de la mass-media la ureche; de la celebritățile care aproape au monopolizat marea piață a circulației (care este aceea dominată prin mass-media) și acești cîntăreți atestați pentru a cînta în locurile publice și la nunți, încercînd succesul și bucuria de a reactualiza piese și interpretări consacrate. Acești cîntăreți perpetuează deci o mentalitate care doar în contextul actual, sensibil factorilor de risc, este amercnică; dar nu și în contextul vechi, de autentic tradiționalism al folclorului. Anumi în care interpretul își este suficient control gustului, oprobriul sau cerința comunitară, publică, și garanția preluarea unui repertoriu lansat de un interpret ce se bucură de recunoaștere publică. Mai mult chiar, cîntărețul de local, a cărui sarcină este mai întii „producția”, succesul imediat care să-l asigure pe acela comercial, atragerea cit mai multor consumatori, cu greu ar putea face comanda publicului din moment ce și-a făcut rugă și statul din a răspunde, a urmări și satisface așteptarea, gustul acestuia. Prin urmare, vîna lor nu depășește de multe ori și preferența unor piese inautentice și poluante se face, la acest nivel marginal, cu mai multă înocență și în mod mai puțin conștient decît am crede. De aceea cauzele mai grave - de acest gen - trebuie căutate acolo unde s-a dat cale liberă propagării și proliferării unor piese și modele creative și interpretative degradate, acolo unde s-au produs manipularea, seducerea și monopolizarea gustului unui numeros public. Una din cauze trebuie deci văzută în liberalismul improvizatorului, comercialismul și nonsalanta cu care și în virtutea cărora interpreti consacrați au alunecat în a crea forme de expresie dubioase și în a da expresie unor gusturi lătrălnice autenticului spirit popular românesc.

Dar tot ceea ce am spus aici n-a vrut decît să reprezinte un simplu exemplu, o ilustrație în stare să ne arate problema contracțiilor, mai precis a tulburărilor folclorului le-am spune - deoarece fenomenul în discuție reprezintă doar o contracție, o alunecare internă și nicidecum un antagonism - necesită o abordare temeinică, ce poate mai amplă și mai adîncă, polidirecțională. Ne rămîne deci de încercat o analiză de principiu asupra căilor prin care „izvorul mai curat ca lamura”, folclorul, să rămînd astfel.

CUMPĂNA AȘCHII

Cînd spui tînerțe, spui diversitate. Fiecare generație are ca principial atribut tînerțea, este acel flux de singe prospărat care iredare în anima literaturii. Cultura română contemporană caută să fie atentă la toate zonele țării. Este un mare merit al politicii culturale din România. Un critic, apologet al unui grup literar este, prin această condiție, împotriva diversității de stiluri literare, deoarece numai un grup literar nu epuizează realitatea literară. Diversitate înseamnă progres, multiplicitate înseamnă viață. Se observă că, în domeniul artistic, diversitate și valoare se află în relație nemijlocită. Deci, dacă falsificăm perspectiva asupra diversității, o vom falsifica, în mod implicit, și pe aceea asupra valorii. Termenului de valoare literară îi corespunde termenul de calitate, utilizat și în literatură și în alte domenii. Perechea dialectică a acestuia este termenul de canitate. Printre neînțelegeri a raportului dintre canitate și calitate literară se poate ajunge la o concepție dezordonată despre calitate literară ca atare iar o politică a calității devine imposibilă. Sint lucruri elementare iar necunoașterea lor poate împiedica omologarea acțiunii critice. Sint critici, e drept - puțini, care nu au confirmat și acțiunea lor se produce în virtutea înțelegerii literare. Ei nu pot renște decît contradicându-se și luînd asupra lor și bună

parte din punctele de vedere împotriva cărora au fost. Literatura tinerilor i-a ajutat să se contradică, să revină creator asupra beneficii ideii a diversității.

II. Amprentele soarelui pe pămînt. Cărțile - doarele acestor amprente.

III. Sint cărți vechi a căror dispariție nu e întimplătoare; mă gîndesc la „De bello Dacico” a lui Traian, la „Prometeu în lanțuri” de Alexandru Macedon, la „Armi și jurat” lui secretul focului pentru a-l face cadou muritorilor de pe pămînt?

IV. Există o tensiune între diferențiere și anonimul plînd în plasma stilistică generală a unui secol. Stilurile opoziționale literare, pe de cînd și pe generații, legate de manifestarea diverselor personalități, lucrăză „în paralel” cu această plasmă stilistică generală, cu mai multă stabilitate în sistemele ei de expresie, cuprîndî limbajul caracteristic expresiei și analizei. Texte orale consemnate în 1820 sint aproape aoida, în ceea ce privește vîrstă expresivă implicată în structura sintactică, cu texte orale consemnate peste o sută de ani. Si psihologia internă a limbii are aceeși consecvență. Textele scrise de un Grigore Alexandrescu și cele ale lui Marin Sorescu, alături, sint mai deosebite unele față de altele, decît textele orale consemnate în 1820 sau 1830 și acelea de peste un secol sau un secol și jumătate - pînă acolo sint textele scrise de un M. Sorescu sint mai apropiate de textele orale consemnate la începutul secolului 19 decît textele lui Grigore Alexandrescu. Deci, din punctul meu de vedere, o cercetare a evoluției formelor trebuie să cunoscă și această realitate. S-ar putea ca distanța dintre păturile sociale să se exprime și printr-o asemenie sinuoasă a „paralelismului” de care am vorbit, imaginea lui fiind aici doar figurativă-auxiliară și nu strict geometrică. Cultura explorează, acum, întreg spațiul cuprîns între „nivellul trectic” al unei limbi și diverselor moduri ale literaturii care au încorporat retoricile ale categoriilor sociale în mișcarea lor istorică.

Vasile Tolan: „Povoi”

George Alboiu

un viitor exemplar poet ca ideatică, sensibilitate și travaliu al expresiei.

Uimind disciplina lui interioră, la care se retrage prefața citită, Miron Scorobete n-a dat rînd pe rînd trei cărți de-a dreptul antologice: „Fintini. Ultima vîntoare de toamnă și recent, în 1983, Imperiul unei singurătăți.”

Din „Fintini”, carte din care aș putea cita la întîmplare orice poezie, nu m-as opri, cu titlul de exemplu, decît asupra acestei notații întîmte, aparent de album (de-a dreptul poetul e născut în luna mai 1933, în satul Poieni al celelei comune Densus, lîngă care constituie și pretextul analogiilor sale lirice alți de frumoase și surprinzătoare ca elemente din care se compune): „Încă mai e. În muzguri n-a lăsat / cotropitoare Zodia berbecului. / Lemnele se implinesc numai în flăcări, / Luna mai suferă după urma întregului. / Prin gerul tocmit între rocile numelui meu / și junice nopțile / sălbăticiunii flămînzete și mai tree. / În urme, obsesii de origi vegetale. / Voi face la noapte din țecce arbor un rug. / Cînd ora de gheață a lunii e, / de cerbi luat în coarne să fug / prin flăcări, din rocile numelui meu, către iunie.”

Din volumul „Ultima vîntoare de toamnă” care ni-l înfățișază pe Miron Scorobete ca om al muntelui, cum și este și se autoprezintă într-o poezie din cartea de debut („Spre vară”), aș cita tot în întregime poezia ultimă: „Nimic parțas. Te-nțîmpina refuzul: / lumina scade, apple se retrag în pămînt ca șopîrlele. / Cite o fiară dispărînd își raneste auzul - / norii-s mai joși și mai grei decît girile. // Ai vrea să dormi într-o noapte trecută, / depărtată ca un tren pe care l-ai pierdut, / bicuții de-o iubire pierdută, / pe un lut care nu era lut, / înț-o noapte care nu era noapte / și era întregi ferigi negre răcoare / și era jumătate, zice-se, moarte / și care de-atunci nu mai moare. // Din neatenție, arma s-a descărcat. / Un lup țî-a căzut în cădere din obsesia. / E-abia la amînză, dar plouă, și s-a împuscat / o vîrsă a ta, din gresăle.”

Si să ne oprim, în sfîrșit, asupra ultimei cărți, „Imperiul unei singurătăți”, cu adevărat un „finis coronat opus”, cum le place ardelenilor să zică, pe latinie. Un comentariu al ei l-a găsit autorului similitudini cu Topireanu, cel ctern evident, nu eel persiflat de critică și confundat cu textul revuistic. Cu totul contră n-a-s fi împotriva acestei afirmații dacă St. O. Iosif ar fi cooperat cu Topireanu în scrierea Caleidoscopului lui A. Mirca, nu cu Dimitrie Anghel, desigur St. O. Iosif avea sinuare resurse umoristice să realizeze o operă atît de populară, și n-a-s amînti la întimplare decît două poezii, „Revedere” - vezi finalul - și „Cîntecul babilon”, un fel de „Umbră lui Isralte Dabijă-Voivod”, sublimată în cîteva stroici, în ce are aceasta batic, euforic stimulator.

Dar Miron Scorobete nu mai are nevoie să mai apelizeze la cooperarea cu nimeni, instrumentul său atît de bine acordat de disciplină interioară putînd să întoneze armonios și plener, cînd majestuos, cînd pizicatos, cînd scherzo. Si înainte de a comenta cîteva piese raritate ale acestei cărți, am vrea să atragem atenția tinerilor autori de poezie asupra acestei discipline interioare care-l determină pe un mare talent poetic să tipărească numai cînd cărți de versuri, între timp făcînd proză, publicistică, munca redacțională, dar necînd o silabă improvizată!

Nicolae Stoian

REMEMBER POETII, CÎND ERAU TINERI... (XXVIII)

Gravitarea zîmbetului mucalit...

Miron Scorobete (dreapta) împreună cu criticul literar Ion Lungu (mijloc) și poetul Neagoiu Irimie

cu un înn ales pentru „Limba noastră”: „E limba noastră peste plaiuri / un cîntec mîroșind a grîne, / mireasă-albeasă între graiuri, / stîndard al gloriei române. // În limba noastră curg izvoare / strălîmpezi murmurînd sub lună. / Se face-n aer sărbătoare / cuvîntul nostru cînd răsună. // În limba noastră-s mîntii și seruzii și vîtozezi ce ne-o lasară, / pe ea, cea plină de-nțeleșuri, / un viitor înalt și-o țară.”

Cîtă noblete patriotică, lipsită de orice grandomanie patriotardă, cîtă transparentă și pregnantă a expresiei poetice, ce mai, sintem în fata unei capodopere în măsură să facă o mare carieră alături de poeziile cu temă similară ale lui Mateevici sau George Sion. Pînă una altă, cred că mezină sa Luminită și fratele ei Mihail ar fi încetați ca deschizînd cartea de citire să înlăncă versurile patriotice admirabile ale tatălui lor.

Revenind la începuturile destinului poetic a lui Miron Scorobete, am reține din prefața la „Manuscrit”, altfel destul de convențională, cîteva aserțiuni finale pe care devenirea sa le-a confirmat:

„Lui Miron Scorobete nu-i sint străine nici

sarcasmul, nici darul subtil al analizei sentimentelor, nici solemnitatea, nici cîntecul, dar firește că nu putem indica de pe acum trăsătura lui dominantă, poetul fiind în plină formare și avînd posibilitatea rară de a alege între genuri variate.

Socotim că disciplina lui interioră îl va scuti de căutări stentate și haotice, iar cunoașterea în profunzime și amplare a vieții îl va feri, de asemenea, de inerte psihică și lexicală.”

Intr-adevăr, desigur aproape toate aceste note puteau fi sesizate disparat în versurile acelei cărți, o singură prezență lirică e intrinsecă în mod majoritar, poezia „Absentă”. „M-am așezat pe banca ce m-aștepta de-un timp. / Apusul întîrzie copaciilor un nîmb / M-am așezat alături de amintirea ta / Crezînd că zărua cea va reveni, cumva. / Cad flocele deasupra-mi cu frunzele-n cadere. // Un drum întors în mine mă poartă printre vămi. / S-a înnopțat și nu e o stea în coruri să-mi / Sfîșie-adîncu negru al marii tale-absențe.”

A se reține-frazarea lapidară (frazare în sens compozitiv, nu gramatical), finalul pe măsură, superba rimă, „vămi - să-mi”, totul îndicînd

plăcut, revelatoare chiar pentru mine, recitarea plachetei de debut al lui Miron Scorobete în colecția „Luceafărul” (1982), intitulată modest „Manuscrit”, plăcută pentru că acum pot să mai mult decît mi-am dat seama la timpul cîvent că poetul debuta sub zodia lui Maikovski, a cel Maikovski care pentru un poet catalan era ca un Unu într-un sir de milioane. Un confrate pentru că pentru mine, în anul de început al drumurilor drept a discipol maikovskian, desigur debutul în volum din 1957, unui critici literare constatam în versurile mele mai curînd influența lui Esenin și asemănarea cu un alt mare „poet cu sat-n glas”, Nicolae Crevedia, autor titlă a fost o vreme. Arăta că și unul și celălalt putînd să exercite o mare înrîurire în înnoirea limbajului poetic contemporan.

E cu atît mai plăcută orice reîntîlnire cu Miron Scorobete, desigur acestea au fost rare, cu cit ne cunoaștem, iată se implinesc chiar în această lună 31 de ani de cînd la prima Constituție a tinerilor scriitori din 1958, în prezența lui Argezi, cînd mai trăia Labiș încă, i-am remarcat statuariatatea de fecior de munte, cu lîni tîtate sigur pe chipul său, și într-o alo-cultine confratermă îl clasam printre cele „Maikovskian în accepția cea mai bună” - creatoro a termenului, adică în capacitatea de a converti cotidianul în istorie, diversul în semnificativ, familiarul în solemn și măret. Versurile sale politice din acea primă plachetă nu numai că se pot citi și azi cu interes și plăcere, dar ar apar ca niste pietre de vad în torontul de verificării din publicațiile actuale pe teme similare.

Împreună cu acea primă plachetă, numărul cărților de poezie tipărite de Miron Scorobete se ridică la cinci, tot cam pe altele, dacă nu mai multe, fiind și cele de proză pe care le scrie cu aceeași dezinvoltură. Si pentru că a venit vorba de proza lui Miron Scorobete, să facem de la început o paranteză, notînd faptul că unii comentatori ai acesteia i-au găsit origini în V. Voiculescu prin știința de a imblina realul cu fantasmă. Cît privește a fost orientarea la poezie, nu prea are vecin de viziune și stil, poate doar în povestirile științifico-fantastice, pe mult regretatul poet Mihai Dragomir, autorul unui volum de „povestiri deocamdată fantastice”. I-am citit și eu una din cărțile de aventuri pentru copii intitulată „Marile vacanțe” și am avut mari satisfacții literare, neprevăzute și amuzant și palpitantul absorbîndu-mă pagină cu pagină.

Dar cum cu aceleși satisfacții, ba chiar mai mari, îi lecturez și versurile, dat fiind și profilul rubricii noastre, să revenim la poezie, ca să-lit la care o bună parte din ceea ce a pus în circulație e memorabil. Și voi exemplifica mai întii print-o poezie dintr-o carte destinată copiilor, „Sus în satul de argint”, un fulg de nea cum a zice poetul, dar unul care n-ar trebui să lipsească din nici o carte de citire fiind-

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Nicolae Velea: Ar fi implinit 51 de ani

Autorul unei distinse căști despre Stiluri, apărută recent în librării: Edgar Papu

Intr-un colaciu despre proză și eseu, D.R. Popescu și Al. Balaci

Drum la Tîrgoviște

În anul al patrulea de domnie, Constantin Brâncoveanu, la că a aproape trei veacuri în urmă, poruncește să se refacă domniștea încăperii, ajunse în paragina, din vechea capitală a moșului său Matei Basarab.

Cronica lui Radu Greceanu mărturisește din aproape acest eveniment în viața înfrântului domn pămîntean ce așază scaunul judecătoresc sale drepte mai aproape de Transilvania.

De acum încolo, pînă în ultimele săptămîni de domnie, aproape toate drumurile voievodului spre Dănești, Potlogi, Moxoșoia se vor abate și pe la Tîrgoviște. De aici, de la Tîrgoviște, povestește finalul Cronicii, unde a petrecut cea dintîi săptămîna a postului mare din ultimul său an de domnie și viața, voievodul va intra cu fericele în București.

De acest topos strămoșesc este legat miezul de aur al intrării limbii române în cărțile de cult ale neamului nostru. În catedrala domnească va vorbi din celebrele sale Didahii Animilor în cea mai frumoasă limbă română, cum spune Sadoveanu, și aici, la umbra capului, lui Mihail Viteazul, tiparile vor

revărsa ca un fluviu paradisiac mână roditoare în limba română prin cărțile ce luau drumul tuturor provinciilor românești.

Cel ce a atins fruntea cu mirul ungerii intru domnie a lui Constantin Brâncoveanu nu era altul decît patriarhul cetății sfintului Constantin, iar somnul de veac acest Dionisios și-l doarme aici la Tîrgoviște.

Iorga va vorbi despre însemnătatea simbolică a acestei mișcări.

Dar gândul de taină al lui Brâncoveanu, în ce privește reorganizarea vechii capitale în drepturile ei domnești, este cel al unității tuturor românilor.

Unirea spirituală a celor trei mari provincii era prin limbă, și înalta spiritualitate acum devenită prin cărți de circulație o realitate.

Cu aceste gânduri intrăm fiecare dintre noi în lumina fără amurg ce o revărsă fiecare piatră și stîlp și clopotniță, rîmurile și înălțările, tradiția indestructibilă a acestui topos românesc.

Ioan Alexandru

Trenul sosi și el, fără întîrziere, era, ca să zic așa, și neobișnuit, și nimerise să fie. Din primul vagon, de la a doua fereastră, îl făcuse semn bătrînu. Venise, deci. N-avea cine stie ce bagaje, un coș de papură legat cu sforă și o damigeană. Și așa era mult pentru cit putea să ducă, de-ajuns însă pentru neopoi.

Sărut-mina, tată, îl zise, și îl sărută pe obraz.

— Să trăiești! Îl răspunde țepănu bătrînu, coborînd greu treptele vagonului.

De la gară luară un troleibuz pînă la Universitate. De aici trebuiau să treacă dincolo, spre stația autobuzului cu care ajungeau acasă la băiat, unde, într-unul din noile cartiere ale orașului. Și ca, într-adevăr, această zi să fie cu totul și cu totul neobișnuită, scările rulate mergeau. Bătrînu se opri în fața uneia din ele și întinse un picior, punîndu-l pe prima treaptă. Pe urmă, cînd aceasta fugi mai departe, și-l retrase repede. Îl puse din nou, și din nou și-l retrase. Făcu așa de cîteva ori, ca și cum ar fi încercat fierbîntea apei cu piciorul și pe urmă își luă gîndul.

— Sărut-mina, tată, îl zise, ca scara asta lmi la numai un picior.

Iulian Neacșu

CONFABULE

Un țaran trece strada

În Gara de Nord — ca niciodată — era puțină lume. Mai mulți funcționari ai gării, ceteriști, vinzători de toate, femei de serviciu și cîteva oameni care așteptau în capul mîilor ori pe peronele. Lumina puternică a soarelui și un miros proaspăt, greu de denumit, îl învăluia, făcîndu-l să se simtă bine. Îl aștepta pe tătăca-său, pe bătrînu, cum le plăcea lor, copililor, să-i spună, cînd acesta nu era de față. Le zisesse în toamnă:

— Măi, la primăvară vin pe la voi să văd cum v-ați aranjat casa.

— Vîno, tată, vîno cînd vrei mata să vii.

— Păi vîu.

— Numai să te lași, sărse cu gura neavîntă-să, că tot le-ai și spus, că vîno vîno.

— Las' femeie, că mă duc eu. Ori vrei să scapi de mine?

Rămăsese așa. Și acum îl aștepta, singur, a lui era la serviciu, iar copiii așteptau acasă.

SUBLINIERI

Cultură și muncă

Un specialist în domeniul gândirii economice și un istoric și-au cuplat în mod fericit preocupările pentru a aborda unul din cele mai interesante probleme ale perioadei interbelice: funcția culturii în civilizația economică românească, un demers pornit din constatarea că, deși există o literatură bogată, nimeni nu a interpretat-o dintr-un studiu științific. Cu adevărat — observă autorii în România preocuparea culturală s-a manifestat fără precedent o dată și după războiul de întregire purtat sub alt Imperator, cel național. Efortul pentru consolidarea actului de la 1 Decembrie 1918 trebuia să se transforme în luptă pentru mai multă civilizație, atingînd astfel telul suprem care conduce întreaga activitate. Cu toate că era comună pentru toate statele din sud-estul Europei, aspirația avea ceva specific, intrucît România, conștientă de faptul că „nu ne putem îmbrăca în haina croită gata pe corpul altora”, s-a axat pe nevoia de a ține seama de realitățile și de circumstanțele naționale, de afirmarea trebuințelor proprii, care, singurele, puteau conduce la o metodă modernizatoare distinctă, ferită de diabiul și de imitații fără fond.

Decizi în consecință, pentru o expunere de cultură economică, M. Todosea și I. Saizu au evitat cu bună știință, pe tot traseul lucrării, utilizarea ambiguită și conceptualul de cultură înțeles în diverse studii și monografii, care oscilează între reducerea fenomenului la niște compartimente autonome, izolat, al vieții sociale și „topica” culturii în ansamblul societății, pînă la a-i aboli fizionomia proprie”, admitînd punctul de vedere, exprimat de istoricul A.I. Zub, de a-i menține „statutul tradițional, de latură stabilă a complexului socio-politic, fără o izolare însă de contextul celorlalte laturi”. Pe de altă parte, autorii au avut în atenție, cu precădere, nu doar tehniciată a chestiunii, despre care s-au scris și pînă acum studii importante, ci pledoaria pentru latură activă și funcțională a culturii în modernitate, înțelegînd că „cultură” este o cercetare obiectivă le-a dat dreptul să demonstreze că, față de trecut, în perioada interbelică s-a produs, prin opera de refacere și, apoi, de avînt și de diversificare a producției, a circulației, a schimbului și a consumului, ca și de dezvoltare a întregii societăți, un nivel egal și mai înalt al valențelor și impulsurilor economice ale culturii. Suma tezelor a fost de o bogăție și de o varietate atît de frapantă încît, în chip firesc, nu toate au putut intra în discuție în aplicațiile interbelice, războiul prindîndu-se pentru altă durată. În contextul enunțării și demonstrării preceptelor — invedereză autorii — au țesut la iveală, la nivelul partidelor și al oamenilor politici burghezi, limite de gândire, derivate din interesul adesea măturat de contribuții prin cultură la „perioada interbelică” societății capitaliste și de a nu „tulbură” ordinea și menirea istorică a clasei dominante pentru o bună bucată de vreme. Dincolo de această trăsătură, mari ambiții și mari îndrăzneală s-au manifestat, al căror aport creației este covârșitor în prezent. Caracteristică a secolului interbelic este de a integra valorile românești în universalitate, printr-un efort solidar al specialiștilor de diferite domenii.

O retrospectivă a evoluției culturii în perioada interbelică — făcută într-un capitol special de dezvoltare a întregii societăți, dezvoltarea societății românești și la progresul științei mondiale a fost remarcabil, cu predicție pe țărîm tehnico-științific. S-au efectuat studii numeroase și de valoare care au putut concura cu împlinirile din alte spații. Progresele realizate în acest domeniu au fost direcțiile activității au fost interpretate peste hotare, de oameni de bună credință, „nu numai ca o dovadă de aptitudinile remarcabile ale poporului, ci chiar ca o contribuție originală considerabilă la progresul general al științelor și artelor, cit și al științelor normale”. Pentru dezvoltarea științei publice și, deci, pentru progresul și înălțarea omenirii în general”. Nu era vorba de o copie a rezultatelor din afară, de vreme ce, ca expresii ale unor creații notabile, circulau tot mai frecvent elemente de terminologie bazate pe inventivitate românească. Era aceasta și o fermă replică dată aceluia care, ignorînd cauzele insuficienței dezvoltării economice, puneau pe seama factorilor psihologici rămînera în urmă a științei în unele sectoare. Semnificativă apare și mai clară — remarcă M. Todosea și

I. Saizu — dacă se la în considerare că aportul a avut loc în contextul revoluției tehnico-economice și o amploare și o întințitate fără precedent. În fapt, dezvoltarea tehnicii corespuns, la noi, „unei cerințe obiective și stringente a societății, în primul rînd de natură economică”, care apăsa în anii interbelici pe umerii celei de a doua și a treia generații, în majoritatea continuatoare de școli. Autorii subliniază ca o trăsătură fundamentală și comună tuturor ramurilor de învățămînt și de știință, și personalitățile respective (Gogu Constantinescu, Șt. Procopiu, Henri Coandă, D. Leonida, N. Vasilescu-Karpen, Aurel Avramescu, I.S. Gheorghiu, Tr. Vuia, Dr. Hurmuzachi, Elis Carafoli și mulți alții) s-au implicat conștient într-un puternic proces de creație în folosul întregii societăți. Semnificativ este și faptul — remarcă de M. Todosea și I. Saizu — că personalitățile respective, ca și rețeaua de institute și instituții, au înțeles că armătura și modernizarea funcțiilor culturii nu puteau fi concepute în afara organizării ei în cele mai complexe forme. Iată de ce, autorii consideră că, într-o perioadă de emulație spirituală, subordonată serințelor fundamentale de a propulsa România pe calea progresului dinamic, după tipare moderne, au putut interveni vrednice preocupări pentru raționalizarea culturii și pentru dezvoltarea ei chiar în regim de plan, scoțînd-o de sub jocul întâmplării. Aceasta a și permis ca implicările în viața economică să aibă un caracter calitativ, fără de dezvoltare ar fi atins o cotă mai joasă, pe spirala evoluției sub regim burghez. Implicările au îngăduit, totodată, o creștere a ponderii și a valorilor absolute deținute de forța de muncă autohtonă față de cea străină. Structura personalităților după locul de origine permite să se tragă concluzia esențială că, alături de alte cauze, politica de stimulare a muncii naționale în spiritul formulei „prin noi înșine” a dat rezultate. Un mare câștig fusese obținut și în domeniul mentalității. Sugerativ în această direcție este, de grijă din ce în ce mai mare, de a impinge cunoștințele spre extreme, înlocuind deciziile întâmplătoare și empirismul prin experiențe riguroase bazate pe cercetări științifice.

Procesul nu a avut efecte egale la nivelul sectorilor și al mediilor. Repartiția populației active pe clase de profesioniști arată că există o deosebire însemnată în structura ocupărilor la sat față de oraș, angajat într-o diversificare a vieții productive și, implicit, profesionale a populației.

Concluzia de bază care stăruie după lectura lucrării lui M. Todosea și I. Saizu este că multe din prescripțiile programatice și din realizări au avut esență de durată, acumulîndu-se o sumă de elemente utile dezvoltării mai rapide și moderne a economiei și a statului. Preceptele, ca și împlinirile, din perioada de marț confunții ideologice și de legitime aspirații spre progres, rămîn bunuri cîștigătoare pentru tezaurul culturii naționale și, tocmai pentru că au fost enunțate de o gândire robustă, ancorată în realități, au putut săi la baza unor importante măsuri luate în perioada postindependenței, a războiului, în atare direcție, după 23 August 1944, nu s-a plecat de pe un teren viran. Deși nu a beneficiat în măsura dorită de punerea în practică a tezelor emise, cultura românească, deși a demontat aparate, bazată pe educație seculară de bun simț, de toleranță și de deschidere, s-a manifestat precumpănitor rațională, armonioasă și progresistă.

Cu alte cuvînt, o carte subsumată tezelor că intru cultură și muncă există un raport direct și progresiv, care pune în avangardă funcțiile școlii, științei și culturii în procesul economic, fără de care, în epoca revoluțiilor tehnico-științifice, s-ar înainta anevole. Scrisă cu maximum de atenție și de probitate științifică și însoțită de un rezumat în limba franceză care o face accesibilă și în alte spații, cartea lui M. Todosea și I. Saizu este o reușită editorială de referință, de fixare a locului muncii intelectuale în tactica și strategia dezvoltării economice a României interbelice.

Gh. Buzatu

*) M. Todosea, I. Saizu: „Cultură și economie. Puncte de vedere din perioada interbelică”, Iași, Editura „Junimea”, 1986.

„Gînduri albe”

Urmare din pag. 1

ltera și spiritul vremii acest deceniu se înfățișa ca un fel de profecție prin artizii și scriitorii. Este ceea ce a fost numit mai tîrziu deceniul obsedant. Ce șansa însă pentru cultura română că unul dintre stilpii ei, singuratic și blajin, a tîntit spre văzduhuri adînci, purificatoare, și nu s-a lăsat dus de curentii vremelnici și unor experiențe care înstrăinau lăsa a rețas, la vîrstă pensionară, pentru a se dedica exclusiv literaturii. Și trăia, ceea ce numeam, un deceniu literar fenomenal. A scris mult și în tăcere, știind că săvîrșește un miracol. Avea conștiința valorii a tot ceea ce face, simburii hazardului plesniseră în alte părți, pentru el n-ai existat și nu mai putea exista altceva decît creație. La o vîrstă cînd de obicei se depun armele sau, dacă nu se depun, ele se repetă. Nu este însă cazul său, unic prin longevitatea artistică în toată cultura română. Despre adevărul conștiință a valorii și a încrederei desăvîrșite în rosturile și amploarea întreprinderii sale se vorbește o poezie pe care a dat-o septembrie

1949. Era, într-un anume fel, la început de drum în acel punct de unde se relua de mai departe ca din niște străvechii ale ființei omenesci. Poetului înalt de maturitate, cartea lui M. Todosea și I. Saizu este o speranță adîncă dormită... / Ard soimii amiezii jertfii purității / Cadenza vieții s-a smuls voluptății. / Grăbiste, iubito, de-mi îmbrățișează / Frumoașa tristete a maturității.

S-a grăbit și nu această iubită, timp de un deceniu și de luare aminte în seama posterității. Gîndurile albe de astăzi ne dezvăluie un scriitor complet încrezător în arta pe care o vede ca pe o „tendință generală a vieții”, într-o legătură organică neîntreruptă cu această, pentru că altfel, cum însuși o mărturisește, ca n-ar satisface decît pe „rarul snobi fără opinie”. Secțiunile cărții merită tratate însă special pentru că ele îl singularizează în întregul lor pe autor și și-l propun dintr-o nouă perspectivă, astfel încît alt de originea și înțelesul lui operă să la calea unei permanente noșterii. Ceea ce am vrut să semnalez aici a fost numai apariția acestei cărți deosebite.

POEȚI ȘI CENACLURI

ANDREEA MAFTEI

De primăvară

A înflorit liliacul pe nesfîrșita întindere de pămînt
Priviți pămîntul în care freacă fructele
lumii rufe din creanga înfîntului
Priviți soarele, miera palmelor noastre
puternice, făcute pentru muncă.
Uitați-vă spre stelele primăverii pe care nu
le vom cunoaște niciodată
Priviți răstîgnirea ierburii în grădini pline de
roșu dimineții
Priviți necunoscutul din voi, o întinsă durere
neștiută

E primăvară
Lăsați-vă hainele mincinoase de iarnă și
luați-vă calea spre pacea primăverii.
Priviți păsările albe stropite cu lacrimilor

Priviți pe voi, și spuneți
E primăvară!

RODICA G. CĂLUGĂRU

Patriei

Iau pămîntul tău în căsușul palmei
Și-l duc la buze, simțîndu-i căldura
Ca o mîngiere a soarelui
Sub simțele și-mi încolțesc
Sub timplo colorilor iubirii
Iu lumina toamnelor tale
Miresmă cu care-mi îmbrățesc
Privirea
Țărîna cu gust de măr domnesc
Cu un sîrut pe mina mamei
Și astfel, inimă lîngă inimă,
În jurul tău, patrie!

Invocație

Hai cu mine
Să intrăm în trupul
Său strigătului unei păduri
Să punem nume
La frunze și pietre
La flori...
Acolo
E lacrima tocului meu
Și n-o putem lăsa!

Doar noi

Eu, tu,
Ne oglindim oțituri
Umbrelor
Zăpăda rece
Ca o despărțire.

Poveste

Alerg după un vis,
După o clipă
Ca o carte
de autori necunoscuți.

Și nici măcar nu știu
Care din ei
Avea dreptul
Să plîngă.

MARIUS N. POPESCU

Jurnal

Mereu termin prea repede cuvintele,
trebuie făcut o piață pentru ideile nerostite
și atent conservate.
Cumpărătorii se vor naște tîrziu
ca să găsească ideile coapte,
trecuri prin fulgerele foamei,
singerate de ghiorele vidului,
ca o papirus de la Marea Moartă.
Mereu termin prea repede cuvintele,
dar lacrimile, zîmbetele, tăcerea,
sînt cuvinte plătite cu cel mai înalt curs...
la banca desertaclăunilor.
De-aceia nu pot să lu la umbra cocorilor
îpătați lor asurzilor îmi puslește auzul
iar umbra frunzi mi-a văd dor primăvară,
cînd farmecul pămîntu-mi-aduce un braț
de flori

din care dăruiesc la toți copacii
cu gîndu-acunsu că din ei peste ani,
se va construi marea piață
pentru cuvintele nerostite.

Adevăratul cuvînt

Adevăratul cuvînt se zidește
Asmeni mîndrișterii mesterului Manole
În locul orădat de adevărații alari.
Îngropăm în el iubirea și nădejdea,
Și trecem mai departe peste întinerul
blestemelor

Cu lumina lui.
Adevăratul cuvînt înalță treptele,
Știe taina țărîmurilor și zborul păsărilor
Fricape inelele copacilor și virturile stîntite.
Adevăratul cuvînt arde în inimă,
iar flăcările lui sapă neîncetat
Milele de întîni line
Ce poartă chipul nostru în fiecare picătură.

Vino

Vino drumul...
Vino încercă-ți popas
Unde se-îngîna îngeri
Cînd plătirea de hatar dispar
În labirintul pădurilor.
Ascunde rîurile...
Cînd capcane zimbec sfîdător
Acoperite de vîntul neființei
În zodia sudului.
Vîntură căile...
Cînd tremură norii spre zenit
Iar fulgerule vorbesc
Despre capătul lumii.
Vino cu toate grădinile inverzite
Învelit în umbrele izvoarelor,
Să-ți dăruiesc un vis de cocori
Cînd toate secundele anunță
Că anotimpurile au ingenunchiat.

Irina Asztalos: „Metamorfozele stelelor”

Legea ecoului

ehu, fugaces... labuntur anli... Unde
sîntei voi, licoane scumpe ale tinereții,
cu armonia voastră discordantă,
alai dionisiac de satiri și bacante a-
lergînd și dansînd în sunete de flaut, tobe și
timpone, roana după absolut a lui homo lu-
dens: la mangalia-nivă vară cînd tîmnaș
o țigără amîndoi pe-o verde bancă eu ti-
gan și tu țigancă și la bordul unui ford im-
pasibil ca un lord tot spre nord și tot spre nord
să faci baie într-un fiord vir-o-con-go-oo-lig
sala tremură de frig Dan Grigore cîntă Grieg!
Ehe, fugaces... labuntur anli...

Mut e luciosul, urlasul pian adormit ca un
monstru marin în mîlciocul salonului: el vi-
sează ceva, dă din coadă în bătaia valurilor?
Vai, unde sîntei voi, manuale și doctrine este-
tice de odinioară cu propozii normative și
enunțuri apodictice, mimesis derivat din logi-
ca generalului, infallibil și noble dogme ale
europei și trazeidiei așa cum ni le-a lăsat Aris-
totel în prima carte a „Poeticeii” sale, cea ocro-
tită de genul bui agathos daimon — al
creștelii, fiindcă — semnificativ, nu-l așa în-
dă — două părți instrulînd despre procedeele și sen-
timenta mai „joase”, proprii invențiilor „comi-
ce” și tutelată deci de un kakos daimon — de-
monul rău — al cunoașterii, a fost făcută pier-
dută, a dispărut pur și simplu, ca o învătă-
tură periculoasă, motivă, în făcările incendiu-
lui provocat anume de Umberto Eco în aba-
ția scandaloaasă din „Numele trandafirului”.
Nici nu se putea imagina un elogiu mai „fierbin-
te” pe care un poetician modern, din zilele
noastre, să-l adus primului, și celui mai
ilustru, Aristotel eveniment — Un boțet o rugă
se-nalță de sub degetele lungi apăsînd pe cla-
pea spumă albă și neagră: pleoape clipind a-
propoae de somn. Astfel că începînd cu școala
romantică, marele gol resimțit secole de-a rîndu-
prin aruncarea acelei cărți pe foc și deci,
și a unui renezăscut, omului numai sub auspiciul
generalului, o nouă viziune antropologică se
impune în artă: aceea derivată din logica in-
dividualului. Semioticianul Umberto Eco putea
dormi liniștit, apariția lui devenise ca și înveta-
tă, adică o fatalitate ascunsă de la înveta-
tura de șemie al lui Delacroix și în pă-
durea de simboluri a lui Balzac, proteje
deasfurate ale lumii căreia trebuie să li se
găsească citrul, codul etc., pentru a le traduce
semnificația primordiale, tonul fundamen-
tal — Aristotelul eveniment — Un boțet o rugă
jului secret, ascuns îndrățat lucrurilor, declu-
interpret al acestora, ca și modelul inițial,
Hermes, care traducea pentru oamenii mesaje-
le înscrise ale zeilor, noua calitate mediun-
nică îl pune în situația oarecum dificilă de a
răspunde și exigențelor leții ecoului: cîntă-

retul e dincolo, în camera de alături, pe lu-
mea cealaltă, în tineretea pierdută, o co-
mă de foc violet, o coamă de leu, iar aici nu-
mal ghearele alergînd... și numai ecoul ajuns
pînă aici în salon mișcă-n tăcere draperiile
rosii, un valet, un rețegan în albastru acord
ce țara lui Mozart în Verdi un mîncău
Asadar, un hermeneut? un interpret? un
executant al unei partituri notate cu simboluri
vizuale și care trebuie să fie traduse în se-
nșnale sonore, auditive? Oricum, pentru Mozart,
Chopin, Beethoven, Ceaiikovski, Brahms, Grieg,
Enescu, tot atitea universuri spirituale, galaxii
sonore își vor căuta și găsi un corespondent
grafic sortit să le fixeze în memorie ca tot
atitea unități autonome — lumi secundare care
pentru interpretul lor, strălucitul pianist Dan
Grigore, redevin ceea ce au fost inițial: dic-
tioneare de semne, păduri de simboluri ce tre-
buie decodate, traduse și redote nouă pe ca-
lea înscrisă în legea ecoului: metamorfizarea
și retransmiterea notelor, simbolurilor vizuale
în imagini muzicale. Îndărățul ochelilor săi
puternici și care-l dau un aspect nocturn, de
naștere a Minervei, dar și de astrolog astro-
caldean inițial în cele mai neașteptate călătō-
rii printre ere și mistere, Dan Grigore este un
muzician desăvîrșit care nu numai că execu-
tă cu fidelitate și devotament cele mai difi-
cile și pretentioase partituri, dar, prin inter-
pretarea sa pasionată ca efect al studiului în-
delungat, al înțegării sensului grav lui muzicii
pe care ne-o oferă, el devine un hermeneut în-
spirat al textului scris de compozitori și aces-
tă, nota bene! fără să trădeze discursul mu-
zical, înțelegînd și înțelegînd de tehnica și de
adevărul extraordinar! Și cit de mare este
foita varietate personale în interpretarea unui
text, mai ales cînd totul stă în puterile tale!
Și citi rezistă la succesul imediat, în tentația
usoară a aplauzelor efemere! O sîcă profun-
dă a muncii înțeleștului ca o cale de acces spre
marele artă a interpretării ca excitante, paslu-
ne și strălucire a acesteia — iată leaca mu-
rală care l-a susținut pe Dan Grigore ajuns
acum la cea mai înaltă cotă a măiestriei sale.
Și cînd spun „desăvîrșire” și „cea mai înaltă
cotă a măiestriei” trebuie să înțelegem, mai
întîi, ceva analog cu formula cercului (Imagi-
ne a perfecțiunii, nu?), dar în care se stre-
coară totuși ceva nedeterminat, nedus pînă la
capăt, misteriosul număr pi: apol... apoi ce
decurse de gândire și mîncă de gândire, de
reșea desăvîrșire, cea mai înaltă cotă a
măiestriei o va atinge întotdeauna în clipa care
vine!

Dan Laurențiu

Valori indispensabile

Urmare din pag. 1

Să luăm „Darul lui Moș Miron” de Ion Agă-
biceanu, unde „elevul de clasa a V-a descoperă
înțeleșurile a peste 40 de arhaisme regionale,
pînă la adîncimea familiară”. Trezecînd faptul
că autorul articolului numără ca Pristanda, iată
cîteva din cuvintele explicate în subsolul celor
patru pagini și jumatate ale textului din ma-
nual: a bîntui, uragan, a iscodi, binele, deștușii,
colion, a da unel, săvîrșit, a vîrșit, a vîrșit,
pîmînt, adîlmeca, patruș. Ar fi inutil să ar-
tăm că multe dintre aceste cuvinte există și
în limbajul uzual al elevilor (în funcție de
mediul socio-cultural și geografic în care tră-
iesc). Sub raport semantic, textul nu este atît
de necărat de arhaism, regionalism și ex-
presii familiare încît să ni se poată descria
mesajul. Că elevii colegiului nostru s-or fi chi-
nuit să descopere înțeleșurile cuvîntelor a oșii
și strămătură să poante. Noi am făcut din aceas-
tă lecție un moment înalțator de adevărată sim-
fonie românească, o lecție vie de cunoaștere
și respectare a adevărului istoric, în captarea aten-
ției și actualizarea cunoștințelor, le-am vorbit
copiilor despre străvechii pămînt românesc al
Transilvaniei, despre durerile și năzuințele,
luptele și jertficele fraților noștri din aici, oprîmăți
veacuri de-a rîndu de o stăpînire străină, ab-
surdă și necrutătoare. Am ascultat apoi, impre-
ună, „Treceți batalioane române Carpații” în
interpretarea de V. Selcari, după care s-a făcut
lectura model a textului.

Finalul a fost emoționant. Elevii aveau lacrimi
în ochi, ca și Moș Miron. Nu le-am cerut să
cîntă în vokaluri lor activ și cîntecul, în 1877,
redută după redută prin scrișul suprem. Să
ni se pretulă semnificația darului oferit de bă-
trîn, ca de atitea alte sute și mii de români care
și-au așteptat frații de peste munți la trecători,
pentru a pecetui (scuzați „arhaismul”), cu
prețul vieții lor, voința de reintregire a întregu-
iului neam.

Asemenea lecții ne prilejuiesc și alte texte
„inadecvate” sub raportul expresiei al limbii,
precum „Sobieski și români” de C. Negruzzi,
„Lupta de la Podul-Înalț” de N. Iorga, „Luarea
Griviței” de M. Sadoveanu sau „Scrișoarea III”
de M. Eminescu (scăpată ca prin minune de
forțele cenzurii ale colegiului nostru). Ba chiar
le-am cerut elevilor să se rețină că nouăsprezece
plăieși moldoveni au tînut pe loc sleahia
pospălită a regelui polonez Ion Sobieski, ob-
ținînd o victorie morală de răsunet asupra ace-
stora, că dorobășii noștri au cucerit, în 1877,
redută după redută prin scrișul suprem. Să
ni se uita niciodată că, în ciuda ghiulelelor și gră-
nelor care le sfîrtecau trupurile, au ajuns pe
metereze. Să ste că asabii au fost vînturați ca
plăvea și de ostile lui Mircea, și de ale lui Ste-
fan, Vlad Tepeș, Mihail Viteazul sau Iancu de
Hunedoara; că țărînu român, cu o mîna pe
sapa cu care prăpă păpșului și cu cealaltă pe
sabie, a înfrînt fenecleri și spahii lui Balazid,
păstrîndu-și întreaga țară străbună, într-o vreme
în care alte țări erau transformate în pașă-
lucuri.

De unde ar putea să cunoască elevii mai bine
sufărîntele îndurate de ostașii noștri în Răz-
boiul de Neatîrnam decît din „Luarea Griviței”
de M. Sadoveanu: „Erau toți plini de fum, de
singe și de noroi; le sticleau ochii într-o cum-
plătită mînie și îndrîjire. Erau palizi de trudă,
stătuți cu mîmă înclășată pe arme și nu ma-
ziceau nimic. Amurgul pîlos și trist îi înfășura
ca o pînă întunecoasă. Întinerul venea repede,
și era frig și ploua încet, — și, în reculegere
plină de mîhnire a tuturor, Întinerile se miară
o clipă și gîndurile de întoarsă spre frații ră-
mași sînteră rînită în lupte stîlă în funcție
plini de singe încheag...”

Copiii noștri să nu uite sacrificiul acestora și
să le povestească și copiilor copiilor lor despre
vitejia strămoșilor, folosînd toți acești termeni
„inactuali”!

Deplegîm și noi absența lui Rebreanu din
manualele școlare (personal am propus M.E.I.
încluderea unui fragment din „Răscolul” în ma-
nualul pentru clasa a VII-a), dar a sugera con-
șterea din manuale a unor texte din literatura
noastră clasică, învocoînd „inadecvarea” lor sub
raportul „limbii actuale” este dovada unei orien-
tări unilaterale.

Nu este cazul (nu ne permite nici spațiul) să
purțăm o discuție mai largă asupra concepțelor
de limbă națională, limbă literară, limbă stan-
dard, limbă populară etc. Este suficient să
amintim colegiului nostru, profesorul G. Soreacu,
doar cîteva lucruri elementare: diastemul lim-
bii se realizează, la primul nivel, într-un lim-
baj popular și altul cultivat (limba literară), că
limba literară este rînită în diverse stîlă func-
ționale (beletristic, tehnico-științific, administra-
tiv, publicistic); limbă literară este aspectul cel
mai îngrijit, normat și unitar al limbii, iar lim-
bajul standard e „română literară fosilă” în
mod curent (adică în împrejurări neficiale) de
un vorbitor instruit” (Em. Vasiliu).

